

NR. 81 MARTS 2017

ASTERISK

DPU
AARHUS UNIVERSITET

PÅ SPORET AF EN PROFESSION

TEMA
NY LÆRERROLLE

KØN I TV- KØKKENET
Maskulin
madlavning

AFKLÆDT PÅ NETTET
Seksualiseret
digital forfølgelse

LEGEBØRN
God leg giver
gode elever

LÆRERES LIVSDUELIGHED KRÆVER MERE LÆRDOM

Danske lærere er rundet af en national værdibaseret uddannelsestradition. Denne tradition er udfordret af en global værdi- og præstationspædagogik. Men kombinerer lærere en global præstationsorientering med national integritet, så gør de elever til livsduelige verdensborgere.

Af CLAUS HOLM,
instituttleder, DPU, Aarhus Universitet

Livsduelighed handler om at blive god (nok) til at klare sig i livet. Det er, hvad man får at vide om betydningen af adjektivet livsduelig, hvis man slår op i Supplement til Ordbog over det Danske Sprog. Det gør os ikke kloge på, hvad der mere præcist skal til for at klare sig i livet. Grundtvig gør os lidt klogere, når han i *Nordens Mythologi* fra 1832 taler om behovet for et afbalancerende og dueliggørende forhold mellem dannelse og lærdom: ”Lærdom vil især hos de egenlige Bog-Lærde (Skole-Mestrene) före paa Vildspor, hvis der ikke staaer Folke-Dannelse ligeoverfor, der nöder den til at tage det nærværende Liv og Öieblik i Betragtning, ligesom Folke-Dannelsen snart vil udarte til en overfladelig Politur, dersom *Lærdommen* ikke holder den i Aande.” Men hvilken ’normdannelse’ og ’lærdom’ har de danske lærere brug for i 2017 for at blive mere duelige – og for at bruge deres duelighed til at gøre eleverne livsduelige?

For tiden er det populære svar, at skolen, og med den lærerne, skal styrke elevernes dannelse til at indgå i et demokratisk fællesskab. Det er et meget værdibaseret, meget dansk og halvt svar. For når det gælder danske læreres livsduelighed, er der stærke indikationer på, at det faktisk ikke er deres værdier, der halter. Derimod er det lærernes ’lærdomsdimension’, der er problemet. Ikke mindst hvis man ser på lærernes egen uddannelse. Forklaringen er følgende:

Danske lærere er først og fremmest rundet af en værdi-informeret læreruddannelse. Det har været almindeligt, at sætte de lærer-studerende til at gøre rede for deres idealer og værdiforestillinger som grundlag for pædagogiske overvejelser og beslutninger. Forskningsmæssig viden om for eksempel effekten af forskellige undervisningsmetoder har ikke spillet den store rolle. Danske lærere er præget af en uddannelse, der fokuserer på nationale og personlige værdiforestillinger med rødder i seminariertraditionens stærke fokus på nationale, kultur- og værdibærende elementer. Det er ikke nok.

Professor emeritus Peter Kemps mangeårige arbejde med verdensborgeren som dannelsesideal er på en og samme gang en understregning af lærerens dannelsesopgave og en opfordring til at overskride forståelsen af dannelse som et nationalt forhold. Det omfatter også lærdomsdimensionen, der for cirka tyve år siden fik et chok, der handlede om lærernes mangel på globalt informeret lærdom.

Chokket opstod som bekendt i forlængelse af danske politikeres brug af internationale komparative undersøgelser som IEA-undersøgelserne fra starten af 1990’erne og frem og senere PISA-undersøgelserne. Resultaterne pegede på, at elevernes lærdom, målt på deres viden og færdigheder – præstationer – indenfor læsning og matematik, ikke var god nok sammenlignet med en række andre lande. I kølvandet på disse undersøgelser har skolen og læreruddannelsen været udsat for en række reformer.

Disse reformer lader sig ikke forstå inden for en national ramme, men er en del af

en global reformbevægelse optaget af at formulere standarder for sammenlignelige præstationer. Danmark har været og er stadig en del af denne globale bevægelse. Nationale test blev indført fuldt ud i 2010, og i 2013 evaluerede man brugen af dem. Resultatet var, at brug af test havde en positiv effekt på elevernes præstationer, men også at lærerne ikke anvendte resultaterne som et redskab til at udvikle deres viden om effektive undervisnings- og vurderingsmetoder. Af samme grund har man (igen og igen) forsøgt at gøre den danske læreruddannelse mere evidensinformeret. Senest ved reformen i 2013.

Formulerer man med grundtvigske termer et svar på, hvordan man forbedrer danske læreres livsduelighed, så lyder det sådan her: Det sker ved, at læreren ’nødes’ til – og videre ’nøder’ eleverne til – både lærdom og ansvarfølelse af verdensborgerlig karakter. Hvis vi på den måde styrker læreren som globalt informeret ’lærdomsinstans’ for elevernes præstationer, så får vi en rigere lærerprofession, der kombinerer præstationsorientering og national integritet. Det dur! ■

Redaktører

Claus Holm
(ansvarshavende redaktør)
Mathilde Weirsø
Maj Juni

Redaktionskomité

Anne Maj Nielsen
Carsten Henriksen
Charlotte Ringsmose
Hanne Knudsen
Henrik Nitschke
Søren Christensen
Theresa Schilhab

Skribenter

Signe Løntoft
Carsten Henriksen
Knut Holt Nielsen
Maj Juni

Korrektur

Kirsten Kovacs

Redaktionens adr.

DPU – Danmarks institut for
Pædagogik og Uddannelse,
Aarhus Universitet
Tuborgvej 164
2400 København NV

Kontakt redaktionen

E-mail: asterisk@dpu.dk
Telefon: 8715 1815

Abonnement

Abonnementet er gratis
og kan bestilles på
edu.au.dk/asterisk

Design: Hiske Jessen

Forside: Colourbox

Tryk: Scanprint A/S

ISSN nr.: 1601-5754

Oplag: 11.500

Asterisk er et magasin for
aktuel uddannelsesforskning.
Asterisk udkommer
fire gange årligt og er
udgivet af DPU - Danmarks
institut for Pædagogik
og Uddannelse, Aarhus
Universitet. Artikler eller
illustrationer må ikke
eftertrykkes uden tilladelse.

S. 4-8

LÆRERENS TRADITIONELLE AUTONOMI ER TABT

Er den nye lærerrolle en trussel mod lærerens autonomi eller er der tale om en faglig professionalisering, som styrker lærerens position?

S. 10-11

SAGT OM LÆRERE

Vi er gået i arkiverne for at se, hvad fremtrædende personer og politikere har sagt om lærerfaget gennem årene.

S. 12-13

HVEM SIDDER FOR BORDENDEN?

Studier af bekymringsamtaler viser en risiko for, at forskellige fagligheder mødes uden at have nogen til at sidde for bordenden og træffe beslutninger.

s. 14-15

TVÆRPROFESSIONEL TÆNKNING ÆNDRER SKOLENS DNA

Samarbejde på kryds og tværs af professioner giver en ny fælles hverdag, men ikke automatisk et fællesskab. Der er brug for organisatorisk nytænkning i skolen.

s. 16-18

TÆTTERE PÅ PROFESSIONEN

Med den seneste reform af læreruddannelsen er der sat nye kompetencemål - det er ikke længere nok at vide noget, man skal også kunne noget med sin viden.

S.20-23

I KENYA BLIVER LÆRERGERNINGEN ET KALD

Livet på kenyanske lærercolleges er hårdt, og kun de færreste studerende har valgt uddannelsen af lyst. Men i løbet af studietiden vokser glæden ved lærerprofessionen.

S. 26-28

MADLAVNING ER OGSÅ MANDELAVNING

I en ny bog kigger madforsker Jonatan Leer på maskulinitet og kønskamp i tv-køkkenet.

S. 29-31

AFKLÆDT PÅ NETTET

Professor Dorte Marie Søndergaard efterlyser en større forskningsmæssig indsigt i fænomenet seksualiseret digital forfølgelse.

S. 34-35

LEG GØR DIG LIVSDUELIG

Lad børn lege i dagtilbud. For leg er meget mere end sjov og ballade.

LÆRERENS TRADITIONELLE AUTONOMI ER TABT

De sidste årtiers fokus på mål, metoder og synlig læring har forandret lærerrollen. Asterisk spørger, om læreren har tabt sin autonomi eller fået styrket og professionaliseret sin position?

Af SIGNE LØNTOFT

“DE SIGER, at nu skal lederne lede og fordele arbejdet. Gu’ skal de da ej”.

Der findes næppe nogen lærere eller skolefolk, som ikke husker Danmarks Lærerforenings Anders Bondos ophidsede udmelding under lærerkonflikten i 2013. Ordene, som faldt under Bondos tale til en lockout-fest for 2.000 københavnske lærere, blev filmet, lagt på YouTube og delt flittigt i samtlige danske medier.

Kommentatorer udlagde talen som en taktisk fodfejl, og i danskernes kollektive bevidsthed kom udtalelsen da også til at stå som et eksempel på de umulige, egenrådige lærere. Og den opfattelse af lærerne kommer ikke ud af det blå, mener Institutleder ved DPU, Aarhus Universitet Claus Holm.

“Formuleringen handler om lærernes autonomi. Derfor er det ikke så underligt, at den udtalelse bliver central i lærerkonflikten. Mange lærere oplever tab af traditionel autonomi og forandring af betingelserne for at udøve den. Det er en konsekvens af den øgede og ændrede styring, der har præget skoleudviklingen de sidste årtier. Det er tabshistorien, Bondo bidrog til i 2013,” siger Claus Holm, der dog ser udsagnet i et længere historisk perspektiv:

“På sin vis kan man se Bondos udtalelse som en kulmination på en længere historisk proces, hvor skolen, symboliseret ved læreren i klasseværelset, er blevet pivåben og har fornyet præmisserne for lærerens professionelle autonomi.”

Ingen ret til autonomi

Når mange lærere oplever et tab af autonomi, hænger det sammen med, at betingelserne for at være lærer har undergået en stor forandring over det sidste halve århundrede – og særligt fra 1989 og frem.

“Vi fik nye styrelsesregler i 1989. Den blev startskuddet til den udvikling, vi har set. Før dét var det ikke normalt, at hverken forældre, forvaltning eller ledere blandede sig i, hvad der foregik bag klasseværelsets lukkede dør. Tidligere var der groft sagt kun adgang for læreren og skoletandplejerens fluorskylning,” fortæller Claus Holm om den skole, som den nuværende forældregeneration selv har trådt sine barnesko i. Han har for nylig udgivet bogen *Evidens og dømmekraft*, som præsenterer de aktuelle hovedtilgange til professionel dømmekraft med relevans for den danske debat.

“Det er en debat, der giver et fortegnede billede af, at det alene handler om, om man er for eller imod lærerens autonomi. Det er en overhalet problematik, i hvert fald blandt

»Enten kan lærerne ikke forvente noget råderum, med mindre de opnår en effekt – eller også giver man dem et råderum i tillid til, at de administrerer det professionelt.«

Claus Holm

forskere. Og af den simple grund, at der dels er enighed om, at den enkelte lærers råderum er afgørende for at kunne udføre arbejdet, dels er betingelser og idealer for at udøve professionel autonomi forandrede.”

Når Claus Holm fortæller om forandringen, hæfter han sig ved, hvordan antallet af aktører omkring læreren har været støt stigende:

”Med de nye styrelsesregler fra 1989 indfører man skolebestyrelser. Det er afgørende for at forstå, at spørgsmålet om brugerindflydelse bliver et tema i 1990’erne. Det handler netop om, hvorvidt den danske lærerprofession er parat til at lukke op for den pædagogiske udvikling. Under alle omstændigheder står forældrene tilbage som en nye brugere af skolen i et årti, der falder sammen med nye pædagogiske strømninger, hvor fokus er på det enkelte barn, og som gør specialpædagogik til hver mands eje. Mit kompetente barn, differentierede læringsstile og lignende tankegods fylder i landskabet, og det betyder, at brugerne – forældrene – bliver historisk stærkt engagerede i, om lige netop deres ønskebarn bliver tilgodeset.”

Udviklingen stiller nye krav til lærerne

Da først forældrene er lukket indenfor, står skoleporten åben for en række andre aktører. Skoleudvikling bliver *hot stuff* op igennem 00’erne, efter den første PISA-undersøgelse i 2001 har sendt en chokbølge igennem den offentlige debat som en kulmination på en række undersøgelser, der påviste dårlige læse- og regnefærdigheder hos danske skoleelever. Politikerne forsøger at vende nederlag til succes, og samtidig trives New Public Management-tankegangen i både Undervisningsministeriet og de kommunale forvaltninger, så intet overlades til tilfældige

læreres faglighed. Nu vil man vide, hvad der virker, og alle argumenter indledes med ’der er evidens for ...’.

Det sidste medfører et nyt fokus på udbyttet af undervisningen, hvilket kommer til udtryk i en kraftig vækst i effektforskning.

“I den nye lærerrolle bliver du i højere grad bedømt på, om du er i stand til at skabe en læringseffekt. En af de strømninger inden for denne metodiske pædagogik, som har øvet mest indflydelse herhjemme, er jo John Hatties Synlig læring,” siger Claus Holm og fortæller, at han i 2012 interviewede Hattie i forbindelse med Dafolos udgivelse af *Synlig læring*.

“I den forbindelse spurgte jeg ham, hvordan man kunne forene hans metodiske tilgang med hensynet til lærerens autonomi. Hans svar var, at hvis en lærers indsats betyder, at læringspåvirkningen ligger under den gennemsnitlige effekt på 0,40, har læreren ingen ret til autonomi. Det er et meget illustrativt eksempel på den angelsaksiske tankegang, hvor elevernes målbare udbytte er i centrum.”

Overfor John Hattie stiller Claus Holm den finske skoleforskning, hvor lærerrollen er betydningsfuld på en helt anden måde:

”I Finland, som eksplicit blev fremhævet som et eksempel til efterfølgelse i McKinsey-rapporten “Shaping the future: How Good Education Systems Can Become Great in the Decade Ahead” fra 2009, nyder lærerne stor anseelse. Samtidig har forskning af blandt andre Pasi Sahlberg vist, at de finske læreres opfattelse af lærerprofessionens attraktivitet knytter sig til, at de har autonomi til at udøve professionel dømmekraft. Faktisk påpeger finske lærere, at et tab af deres autonomi ville betyde en revurdering af deres karrierevalg. Sahlberg advarer derfor imod, at man sætter lærernes autonomi til at udøve dømmekraft over styr,” forklarer Claus Holm.

”Det handler med andre ord om, at enten kan lærerne ikke forvente noget råderum, med mindre de opnår en effekt – eller også giver man dem et råderum i tillid til, at de administrerer det professionelt.”

At blive myndig

At den moderne lærer i højere grad er en professionel håndværker end en enevældig hersker i klasselokalet, har professor ved DPU, Aarhus Universitet og leder af Nationalt Center for Skoleforskning (NCS) Lars Qvortrup slået til lyd for.

“At være lærer er først og fremmest et håndværk, men det er et håndværk, som har et mål – eller flere mål. Og de mål er jo demokratisk fastsatte. På den måde giver det

ikke så meget mening at tale om lærerens autonomi i højstemte vendinger, hvis vi med autonomi mener uafhængighed, for heldigvis er det ikke op til den enkelte lærer at beslutte, hvad eleverne skal lære. Det ville jeg ikke finde betryggende, ligesom jeg nødtigt vil opereres af en autonom læge, som hylder metodefrihed og lige har læst en artikel om alternativ medicin.”

Lars Qvortrup slår derfor til lyd for et andet autonomibegreb, hvor lærerens autonomi handler om at kunne udøve sin professionelle dømmekraft. Selv foretrækker han sit eget begreb ’den myndige lærer’, som refererer til den tyske oplysningsfilosof Immanuel Kant.

“Kants motto er, at viden og oplysning er vejen ud af selvforskyldt umyndiggørelse. At blive myndig er derfor at styrke sin autonomi, så man får en velbegrundet selvudfoldelse. Den myndige lærer er i kraft af sin oplysning i stand til at udøve professionel dømmekraft.”

Oplysning og viden kommer fra forskningen, så lærerne har fået langt bedre mulighed for at udøve denne myndighed de seneste år, hvor idealet om den forskningsinformerede lærer for alvor er brudt igennem, mener Qvortrup.

Der er imidlertid tale om langt mere omfattende krav til lærerne, end at de læser op på forskningen, understøtter han:

“Idealet er lærere, der opfatter sig selv som nogle, der indgår i et professionelt læringsfællesskab, hvor de deler viden og erfaringer og modtager feedback og sparring. Det er vigtigt, at det først og fremmest er et fællesskab mellem lærere, og at det ikke er topstyret af hverken skoleledelse eller forvaltning. Det er der, autonomibegrebet kan have sin berettigelse. Lærerne har stadig en række frihedsgrader, men ligesom alle andre på arbejdsmarkedet skal de forvalte friheden i forhold til de mål, arbejdsgiveren – i dette tilfælde samfundet – har opstillet. Og det skal de kunne argumentere for, både over for forældre, kolleger og skoleleder.”

Den nye fleksible og sociale lærerrolle, hvor man konstant tilegner sig ny viden, evaluerer og nytænker sin praksis, opleves af de fleste lærere som en berigelse, mener Lars Qvortrup. Som leder af NCS sidder han med store skoleudviklingsprojekter og er i kontakt med tusindvis af lærere, der skal arbejde med kompetencepakker i lærerteams.

“Der er meget langt imellem dem, som ønsker sig tilbage til dengang, man sad derhjemme i *splendid isolation*. Det kan godt være, der var nogle gevinster forbundet med det, men der var også mange lærere, som fandt det angstfremkaldende at være alene

»Heldigvis er det ikke op til den enkelte lærer at beslutte, hvad eleverne skal lære. Det ville jeg ikke finde betryggende, ligesom jeg nødtigt vil opereres af en autonom læge, som hylder metodefrihed...«

Lars Qvortrup

om det store ansvar, der knytter sig til pædagogisk arbejde. Langt, langt de fleste nyder godt af de mange muligheder, der opstår, når man er en del af et læringsfællesskab.”

Oftentimes har det karakter af nostalgi, når lærere og skolefolk begræder forandringerne.

“Vi kender allesammen det med, at i gamle dage var alting bedre. I min skoletid var læ-

rerne meget mere forskellige, end de er i dag. Man kan naturligvis godt udlægge det som noget positivt, at der var plads til de mere sære eksistenser, man husker fra sin egen barndom. Men det betød også, at der var lærere, som var håbløse, og som kunne få lov til at agere sådan i årevis, uden at nogen greb ind. Jeg havde en sløjdlærer, som brugte lige så lang tid på at slå os som på at lære os at høvle. Men holdningen var, at sådan gjorde han, og det kunne man ikke gøre noget ved. Det er den negative side af fuldstændig autonomi.”

Det gennemsnitlige barn

At det bare skulle handle om nostalgi, når der i lærerkredse tales om tabt autonomi, er Alexander von Oettingen ikke overbevist om. Han er doktor i pædagogik og forfatter til *Almen didaktik – mellem normativitet og evidens*, som udkom sidste år.

“Der eksisterer en frustration, og mange dygtige lærere føler sig ramt på deres professionsforståelse og presset ind i en rolle, hvor de bare skal makke ret,” fortæller han.

“Der er sket et tab af professionel autonomi; det er ikke bare noget, lærerne forestiller sig. Der er mindre frihed til at udøve sin gerning, og vi befinder os i en afsøgnings-

»For at det skal give mening at tale om en ny form for autonomi, skal lærerne have nogle frihedsgrader tilbage.«

Alexander von Oettingen

proces, hvor det er uklart hvilken form for autonomi, der kan erstatte det gamle autonomibegreb,” siger han over telefonen fra University College Syd, hvor han er prorektor. Styringen opleves som noget, politikere og deres håndlangere påfører skolen – også når det kommer til kollegialt samarbejde.

“For at det skal give mening at tale om en ny form for autonomi, skal lærerne have nogle frihedsgrader tilbage. Ikke for at passe sig selv i klasseværelset, men for at få lov til at selektere data. Lærerne skal have frihed til at vælge, hvad de har brug for af data og information – og fravælge noget andet. Det er behovet.”

Selvom Alexander von Oettingen også møder lærere, der er tilfredse med at navigere i den nye komplekse lærerrolle, er han ikke så optimistisk på lærernes vegne, når det kommer til at få indflydelse på forskningen.

“Lige nu har vi alt for meget data, som lærerne ikke ved, hvad de skal gøre ved. Det kan virke forstyrrende på lærerens mulighed for at planlægge sin undervisning.”

Når læreren kan have svært ved at bruge forskningen direkte i sin praksis, skyldes det, at al forskning skal transformeres til den konkrete virkelighed.

“De data, der bliver produceret i dag, er sjældent overraskende. Man kan også diskutere, om de er fintfølede nok til den praksis, lærerne møder. I klasseværelset møder vi jo altid det konkrete barn, men i empiriske forskningsprojekter arbejder man med nogle generelle størrelser – det teoretiske, gennemsnitlige barn. Derfor skal forskningen generelt tættere på lærerne, ikke bare for at lærerne får adgang til forskernes hellige skrifter, leveret direkte fra kilden, men også fordi lærerne har nogle spørgsmål og behov, som forskerne måske kunne tage udgangspunkt i. Helt lavpraktisk skal vi have skabt mange flere partnerskaber, hvor lærere

og forskere er sammen om at transformere forskning til didaktisk evidens. Så begynder man på ny at kunne tale om autonomi som et troværdigt begreb.”

Propagandasnak

Lars Qvortrup er enig i, at forskningen skal tættere på lærernes praksis, og ærgrer sig over, at læreruddannelsen ikke blev forskningsbaseret. I stedet for at begræde et tab af autonomi handler det imidlertid nu om at generobre den og tage sin faglige myndighed på sig ved at være netop forskningsinformeret og indgå i skolens læringsfællesskaber.

“Når det er sagt, kan jeg også se, at der nogle steder ikke er sat ressourcer af til det, man kræver af lærerne. Det går selvfølgelig ikke. Rammerne skal være til stede. Hvis man forlanger kompetenceudvikling og tværgående teamsamarbejde uden at give tid til det, er det jo bare propagandasnak,” siger Lars Qvortrup.

Claus Holm supplerer:

“Der er helt åbenlyst mange knaster ved at implementere reformen, men nye professionelle idealer og præmisser for lærerens professionelle autonomi er styrket med reformen,” siger han og fortsætter:

“Med reformen er det understreget, at betingelsen for lærerens professionelle autonomi er, at man er en del af en institution, der er historisk åben for andre aktørers påvirkning – helt ind i klasseværelset. Lærerne er på en og samme gang ved at vænne sig

til denne situation, men også ved at balancere mellem andre aktørers ambitioner på elevernes vegne og egen faglige integritet og værdier, der afgør, hvilke andre aktører man lukker ind”. ■

CLAUS HOLM

Lektor i pædagogisk sociologi og institutleder på DPU, Aarhus Universitet. Forsker i livsduelighed og udsathed, lærere og pædagogers professionelle dømmekraft og i forskningsformidling. Har netop redigeret og bidraget til bogen "Evidens og dømmekraft" på forlaget DAFOLO.

LARS QVORTRUP

Professor i uddannelsesvidenskab og leder af Nationalt Center for Skoleforskning ved DPU, Aarhus Universitet. Han forsker pt. i skoleledelse og i undervisning som udvælgelse af professionel dømmekraft.

ALEXANDER VON OETTINGEN

Prorektor ved UC SYD med ansvar for uddannelse, videreuddannelse og forskning. Ph.d.-studie og pædagogisk doktorgrad fra DPU, Aarhus Universitet. Har skrevet og bidraget til en række bøger, senest 'Almen didaktik' fra Hans Reitzels forlag.

ANSØGNINGSFRISTER TIL UDDANNELSERNE PÅ DPU

15. marts 2017

- Bacheloruddannelse - hvis din eksamen ikke er dansk
- Bacheloruddannelse via kvote 2
- Kandidatuddannelsen Anthropology of Education and Globalisation
- Kandidatuddannelse - hvis din bacheloruddannelse ikke er dansk

1. april 2017

- Kandidatuddannelser

1. maj 2017

- Masteruddannelser og DAV (dansk som andetsprog)

 Akademiske uddannelser i København og Aarhus inden for pædagogik, læring og uddannelse

Start på dpu.au.dk/uddannelse

»Folkeskoler og børnehaver bliver visse steder i disse år præget af yderliggående marxistiske lærertyper, der vil omforme samfundet. De har ikke lov til at misbruge folkeskolen. Den politiske kamp må ikke foregå i skolen. Men vi oplever en udvikling, hvor visse fanatiske lærere udøver et tyranni.«

Asger Baunsbak-Jensen,
undervisningsdirektør i
Undervisningsministeriet.
Berlingske Tidende
1974

SCANPIX

»I dag synes de unge jo, at det er dybt godnat at blive lærer. Det skal være anderledes i fremtiden. Jeg vil have de dygtigste lærere til København, så vi kan få dygtigere og mere engagerede elever.«

Ritt Bjerregaard,
dåværende overborgmester i
Københavns Kommune

Politiken
2007

SAGT OM LÆRERE

»Lærere kan med fordel i højere grad anerkende deres egen position som autoritet. Lærerne skal kunne stille spørgsmål. Det er essentielt. Men de skal også vide, hvad de gør, når de stiller et spørgsmål. De skal følge op på det. Der skal komme et svar. Og det svar skal ikke udelukkende komme fra børnene.«

Anna-Vera Meidell Sigsgaard,
adjunkt, ph.d., Institut for Skole og Læring,
professionshøjskolen Metropol
Ucc.dk
2014

»De rigtigt dygtige lærere, de dør ikke af at undervise tre lektioner mere om ugen. Nogle af lærerne vil være glade for det. For de er blevet lærere, fordi de godt kan lide at undervise. For det er fedt at være lærer. Og det er sjovt. Og du må aldrig advare nogen imod det. Det er verdens vigtigste og vidunderligste arbejde.«

Lise Egholm,
dåværende skoleleder på
Rådmandsgade Skole
Debatten på DR2
2013

COLOURBOX

»Danmark har en lang tradition for, at læreren har ansvaret for undervisningen. Det er også derfor, jeg kæmper imod kanon-tanker, som begrænser lærerens frihed og ansvar. De begrænsninger giver altid en dårlig undervisning. Jeg blev på den baggrund anklaget for at svigte lærerne, for man mente, at det ville være meget nemmere for lærerne, når de havde faste planer for indholdet i undervisningen. Jeg replicerede, at det ville være endnu lettere, hvis der også var en fast manual for undervisningen. Hvis det var sådan, ville vi have en rigtig dårlig folkeskole. Det er også en værdikamp for hvilken lærerrolle, vi ønsker i fremtidens skole.«

Anders Bondo,
formand Danmarks Lærerforening

Lyren.dk
2009

»Den type lærer, som kom til i 1970'erne, tog et kraftigt opgør med de traditionelle lærerroller. De ville ned og være i øjenhøjde med eleverne, men de fejlede ved ikke samtidig at finde en ny autoritetsrolle til sig selv. De glemte, at de fortsat skulle være klasseværelsets ledere og sætte rammerne for undervisningen. De kom til at forveksle det at være autoritær med det at være en autoritet.«

Keld Grinder-Hansen
skolehistoriker
Information
2014

»Når læreren er god, behøver man slet ingen regler. Jeg er selv blevet undervist derhjemme. Der var ingen regler, og jeg lærte at læse. Alle regler har vi for at kompensere for, at alle ikke er lige gode. Det er ikke alle, der gør tingene rigtigt af sig selv.«

Bertel Haarder
medlem af Folketinget, fhv.
undervisningsminister
Berlingske Tidende
2011

»Man er bare nødt til at erkende, at lærergerningen er mere end selve faget. At det i høj grad også er et socialt arbejde. Og at man skal turde kæmpe for børnene, selvom det kan gå ud over én selv og ens tid. For de har altså ikke ret mange andre til at kæmpe deres sag.«

Lisbeth Zornig
formand for Børnerådet
Folkeskolen
2011

»Hvis vi går to-tre generationer tilbage, var det fint at blive lærer, og det er her, vi finder de rigtige mønsterbrydere. I dag er de, der søger ind på lærerseminarierne, ofte nogle, der havde andre drømme, men ikke et karaktergennemsnit til at realisere de drømme. Så lærerne risikerer at blive det moderne samfunds nye tyende.«

Lars-Henrik Schmidt
professor ved Danmarks institut for
Pædagogik og Uddannelse,
Aarhus Universitet, fhv. rektor.
Politiken
2012

»Men det er det, der er med lærere: De må helst ikke eksistere uden for kontekst. De må helst ikke handle i kvickly med deres børn i vinterstøvler. De må helst ikke gå til læge, ferniseringer eller se en Serie-1-kamp på stadion. Så bryder de kontrakten og en verdensopfattelse.«

Anders Agger
dokumentarist og journalist
Mit livs lærer
2016

HVEM SIDDER FOR BORDENDEN?

Der har altid været brug for forskellige fagligheder i skolen – men de bliver koblet på nye måder i dag. De ændrede tværprofessionelle samarbejdsformer kan gøre det uklart, hvem der træffer beslutningerne, når der opstår bekymringer for et barn. Det fortæller lektor **HANNE KNUDSEN**, der har forsket i de nye samarbejdsformer.

Af MAJ JUNI

For et par årtier siden var læreren den, der sad for bordenden og kaldte andre fagligheder som sundhedsplejersken eller skolepsykologen ind, hvis der var særlige problemstillinger omkring undervisningen af et barn. Læreren, og især skoleinspektøren, havde ansvaret for at definere problemet og træffe beslutninger. I dag er der en forsigtighed i forhold til at definere et problem alt for entydigt, fordi man dermed også peger på, hvordan det skal løses. Idealet er at få mange vinkler på sagen, men når der er mange forskellige professioner involveret, er der også en risiko for, at der bliver luftet flere bekymringer, end der bliver truffet beslutninger. Det fortæller lektor Hanne Knudsen fra DPU, Aarhus Universitet. I forbindelse med forskningsprojektet 'Inklusion og forældresamarbejde' har hun i

samarbejde med sin kollega fra DPU, lektor Iram Khawaja, observeret tværprofessionelle samtaler på en skole. Skolelederen indkalder til sådan en samtale, når lærerne er bekymrede for et barn. Det varierer, hvem der deltager, men det kan fx være psykolog, socialrådgiver, psykiater, lærere og forældre. Idéen med samtalerne er at samle de forskellige fagligheder i samme rum på samme tid for at komme hele vejen rundt og få et helhedsbillede af barnet som afsæt for at få sat løsninger i gang. Men der opstår ikke en helhed blot ved at samle forskellige fagligheder.

"Psykologens beskrivelse af barnet er en anden end lærerens, og en tredje er psykiaterens, mens socialrådgiveren er forpligtet på et fjerde blik og familiekonsulenten på et femte. I princippet taler de alle sammen om Maja, men reelt taler de om forskellige børn," siger Hanne Knudsen.

"Måske tager de hver især nogle overvejelser med tilbage, måske er lærerne alligevel

»Man har en fornemmelse af, at psykologen siger noget, pædagogen siger noget, mor siger noget, men det er uafklaret, hvad der sker bagefter.«

Hanne Knudsen

blevet inspireret, måske er socialrådgiveren blevet forpligtet på at drage familieafsnittet ind i sagen, men det er ikke et beslutningsmøde, hvor fx inspektøren sidder og siger: 'jamen så er det det, vi gør,' forklarer Hanne Knudsen og tilføjer, at det svarer til en række

bekymringer, der bliver sendt op i en fælles sky – men uden af nogen nødvendigvis hente dem ned igen.

En af forklaringerne på de fritsvævende bekymringer er, at selve blikket på læring har ændret sig.

”I dag har man en ambition om ikke bare at undervise, men at få fat på den enkelte elev og den enkelte elevs læring. Man skal maksimere læringen, og selv om det ikke er muligt, vil man i princippet gerne helt ind i hovedet på den enkelte elev. Det betyder også, at mange fagligheder bliver relevante. Så det er sådan set lærerfagligheden, der åbner og kalder på alle mulige vidensformer. Både pædagogen, som den der har blik for det sociale spil – hvordan har den enkelte det, hvordan leger de, og hvordan trives de, men også fag som neurovidenskab, psykologi og psykiatri. Der er alle mulige, der ved noget om læring og ikke bare om undervisning. Alle de forskellige vidensformer bliver relevante og kaldt ind,” forklarer Hanne Knudsen.

Kalder på professionalisme

På den skole, hvor Hanne Knudsen har lavet feltarbejde, bliver de tværprofessionelle møder om eleverne kaldt for bekymrings-samtaler. Og det er netop ofte bekymringen for et barn, der får læreren til at kalde andre fagligheder ind til bordet.

”Læreren kan se, at der er brug for en anden faglighed, men kan ikke oversætte det anderledes end at sige: ’det er uden for min rækkevidde’. Der må andre fagligheder til at vurdere, om det fx er et medicinsk problem eller et psykologisk,” fortæller Hanne Knudsen.

Hun vurderer, at det er blevet et mere krævende job at være lærer, og at de ændrede

tværprofessionelle vilkår også kalder på en højere grad af professionalisme fra lærernes side.

”Et kendetegn ved lærere er, at de opsuger viden og bruger den til at korrigere deres undervisning med. Lærerens måde at agere i verden på er hele tiden at korrigere sig selv i forhold til, hvordan man underviser. Hele tiden overveje: Fik jeg nu det her godt nok ud over rampen?” fortæller Hanne Knudsen.

Det gør læreren ved at holde øje med, hvordan eleverne reagerer på undervisningen. Og de gør det ved at rådføre sig med professionelle – med andre fagligheder. Ud over at læreren selv kalder på andre fagligheder, laver mange skoler også en form for bevidste forstyrrelser eller indspark. Eksempelvis sendes psykologer eller pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) ind for at observere samspillet i klassen og lærerens rolle – eller i den mere didaktiske afdeling træder læsevejledere og matematikvejledere med ind i klassen.

”Der kommer en række indspark – men ingen af dem tager jo ansvar for undervisningsprogrammet. Det er en produktiv forstyrrelse af lærerens tilrettelæggelse af undervisningen. Men læreren skal stadigvæk undervise 25 børn, selv om der kommer en psykolog og siger noget om det ene barn og hvilke hensyn, læreren bør tage til netop det barn. Det er stadig lærerens ansvar at tilrettelægge et undervisningsforløb, der kan tage hensyn til alle,” siger Hanne Knudsen.

Kombinationen af ønsket om maksimal læring for alle og fokus på det enkelte barns læring skaber høje forventninger.

”Tidligere skulle læreren vide noget om undervisning, om børn og om sit fag. Det, man skulle vide om undervisning, var baseret på pædagogiske modeller og antagelser. Emner

som: hvordan lærer børn, i hvilken alder er de klar til hvad og så videre. I dag, hvor ambitionen er maksimal læring, er de pædagogiske teorier ikke nok. I stedet for opstår idéen om, at læreren hele tiden skal lade sig udfordre og trække på forskellige typer viden,” forklarer Hanne Knudsen og bemærker, at det er blevet sværere, men at det måske også er blevet mere interessant for lærerne.

Mange blikke skal mødes

Hanne Knudsen har et håb og en forestilling om, at skolerne i fremtiden vil finde en mere metodisk tilgang til at følge op på de tværprofessionelle samtaler.

”Man har en fornemmelse af, at psykologen siger noget, pædagogen siger noget, mor siger noget, men det er uafklaret, hvad der sker bagefter. Jeg tror, der er ved at blive udviklet nye organiseringer, der kan gøre det tydeligt, hvad skolen eller læreren skal have med sig, så man ikke kun får sendt bekymringen op i skyen, men også trukket den ned igen. Fx ved at det udvikler sig, så der kommer et eftermøde, hvor skolen kan se på, hvad man fik med, og hvordan man kan korrigere i forhold til sin undervisningspraksis. At der bliver koblet flere handlinger og beslutninger til, så det ikke er overladt til den enkelte lærer,” siger Hanne Knudsen.

”En anden tendens, der gør sig gældende nu, er, at forældrene bliver dem, der får ansvaret for at koordinere de forskellige indsatser omkring deres barn. Og det er et stort ansvar at lægge på forældrene.”

Hun mener ikke, der er grund til at sætte endnu en faglighed til at stå for at facilitere, da det blot vil blive endnu et blik ud af mange forskellige.

”Nogle steder har skoler fx forsøgt sig med at have en inklusionspædagog, der forpligter sig på barnets perspektiv. Vedkommende går med i klassen og ser læreren og oplevelsen fra det enkelte barns perspektiv. Men det bliver bare endnu et perspektiv ud af mange. Det tværprofessionelle er netop karakteriseret ved forskellige sprog og forskellige forpligtelser,” siger Hanne Knudsen. ■

HANNE KNUDSEN

Lektor ved DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i, hvordan skolen over tid håndterer sine grænseflader samt effekterne af dem. Grænser kan fx være skole-forældre, lærer-elev, lærer-andre professioner. Hun er uddannelseskoordinator på masteruddannelsen i Ledelse af Uddannelsesinstitutioner.

TVÆRPROFESSIONEL TÆNKNING ÆNDRER SKOLENS DNA

Tværprofessionelt samarbejde handler i høj grad om, hvordan arbejdslivet organiseres og mindre om at udvikle de enkelte professioners kompetencer. Det fortæller **SOFIE SAUZET**, der har forsket i fænomenet.

Af MAJ JUNI

Sinden de danske professionsbacheloruddannelser i 2008 blev samlet i professionshøjskoler og campusbygninger, har det tværprofessionelle samarbejde været i fokus. Forskellige uddannelser under samme tag, fælles undervisningsmoduler og andet samarbejde på kryds og tværs i organisationen giver nok en ny fælles hverdag – men giver det også et fællesskab? Det er en af de ting, Sofie Sauzet har undersøgt i en

ph.d.-afhandling om tværprofessionalisme på professionshøjskoler i 2015.

Afhandlingen er baseret på empiriske analyser af, hvordan tværprofessionalismen kommer til udtryk og får betydning i praksisserne på en professionshøjskole.

”Med tilblivelsen af professionshøjskolerne og reformen af læreruddannelsen er det blevet relevant at gøre de professionelle samarbejde stærkere. Der er kommet nogle erfaringer med – og politisk opmærksomhed på – at det tværprofessionelle kan løse nogle af de velfærdsproblemstillinger, vi står over

for,” siger Sofie Sauzet, der vurderer, at det tværprofessionelle samarbejde traditionelt både i kommunernes arbejde og i forskning bliver set ud fra en dagsorden, der primært handler om kompetenceudvikling. Har de professionelle kompetencerne til at samarbejde? Og det blik er for snævert, mener hun.

”Det bliver formuleret som et spørgsmål om, at de professionelle selv skal løfte opgaven. Og i samarbejdet med hinanden bliver de set som repræsentanter for nogle perspektiver på verden, som er specifikke for fx en lærer eller en pædagog. Der er også en

tendens til at snakke om pædagoger og lærere som selvfølgelig kategorier, og ikke om hvordan de er internt forskellige, og hvordan samarbejdet er muliggjort organisatorisk,” siger Sofie Sauzet.

”Da jeg gik i gang med afhandlingen, var jeg udviklingskonsulent i en kommune og arbejdede med overgangen mellem dagtilbud og skole, hvor lærere og pædagoger skal samarbejde om, hvordan man tager godt imod børn i skolen. Kommunen ville gerne fokusere på at få det tværprofessionelle til at lykkes. Allerede på det tidspunkt arbejdede vi med, hvordan de professionelle kom hinanden ved, og hvordan samarbejdet understøttedes, så det ikke var noget, lærere og pædagoger stod alene med,” fortæller Sofie Sauzet.

Hvad skal forandres?

En væsentlig pointe i afhandlingen er, at det tværprofessionelle på en professionshøjskole bliver til på meget forskellige måder, alt efter hvilken praksis der er tale om. Skulle det fx forandre på institutionens organiseringspraksisser, undervisningspraksisser eller hverdagen i organisationen?

”I organiseringspraksis blev det tit sådan, at det tværprofessionelle skulle gøre noget ved undervisernes samarbejde og underviserne og ledernes samarbejde, på tværs af professionsuddannelserne. Så faktisk handlede det slet ikke om professionernes arbejde med borgerne, men blev brugt til at nytænke uddannelserne og relationerne mellem uddannelserne. Kunne lærere og pædagoger fx blive undervist sammen i pædagogik og psykologi?” spørger Sofie Sauzet.

Hun peger på, at det tværprofessionelle på samme måde bliver en anledning til at se på organiseringspraksisser i skolen som sådan. Hvordan fordeler vi fag? Hvad får henholdsvis lærerne og pædagogerne ansvar for? Hvordan laver vi teams?

”Det tværprofessionelle rører også ved de organisatoriske måder at få skolen til at fungere på og dermed ved hele DNA’et i måden at organisere skolen på. Det handler ikke kun om børn, men mere om arbejdslivet.”

Rum til flere

Sofie Sauzet vurderer, at det organisatoriske er afgørende for, om resten af det tværprofessionelle samarbejde kan lade sig gøre.

”Arbejdslivsdimensionen i at få det tværprofessionelle til at fungere er mere afgørende end kompetencedimensionen. Hverdagsdimensionen fylder også mere end de fleste er opmærksomme på. Jeg er også optaget

»Det betyder noget, om man kalder det for et medarbejderrum eller lærerværelset.«

Sofie Sauzet

af, hvordan forskellige typer rum muliggør tværprofessionelt samarbejde,” siger Sofie Sauzet, der i sin ph.d.-afhandling også har kigget på arkitektur, og hvordan skoler bliver bygget eller bygget om.

”Forskellige måder at kunne bruge rum på muliggør forskellige typer tværprofessionelt samarbejde. Bare det at professioner fysisk er sammen og kommer hinanden ved, giver et fælles hverdagsliv, som gør, at man kan samarbejde. Men der er også nogle utilsigtede effekter af at samle professioner på samme skole. Det betyder fx, at man bliver mere opmærksom på, hvordan man er forskellige,” fortæller Sofie Sauzet, der i forhold til folkeskolen og samarbejdet mellem lærere og pædagoger peger på, at fritidsdelen af skolelivet ofte er placeret på selve skolen.

”Det er pædagogerne, der kommer ind på lærernes territorium, ind på lærernes enemærker. Og det betyder noget, om man kalder det for et medarbejderrum eller lærerværelset,” fortæller Sofie Sauzet, der ikke mener, man kan kompetenceudvikle sig til succes med det tværprofessionelle samarbejde.

”Vi er nødt til at se på både det organisatoriske, det hverdagslige og på undervisningen for at få fat i de aspekter, der gør det muligt faktisk at mødes, snakke sammen og blive enige om, hvad der skal ske. Det handler om at styrke oplevelsen af, at skolens rum er for alle i stedet for at tro, at hvis man løfter hver enkelt profession, kan de løfte opgaven selv. Det handler om hele organisationen, ikke kun de store strukturer, men også det, der foregår i pauserne og møderne i døråbningerne,” siger Sofie Sauzet. ■

SOFIE SAUZET

Sofie Sauzet er cand.mag. i pædagogik og uddannelsesstudier og kultur- og sprogstudier fra Roskilde Universitet og har skrevet ph.d.-afhandlingen 'Versioner - diffraktive analyser af tværprofessionalismens tilblivelse som fænomen i professionshøjskolen' fra 2015 på DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i det tværprofessionelle samarbejde som et fænomen, der både bliver til gennem organiserings-, hverdags- og uddannelsespraksisser.

TÆTTERE PÅ PROFESSIONEN

Lærernes anseelse står og falder med de resultater, de opnår i skolen. De første evalueringer af skolereformen tyder på, at de er gode. Og efter en snes omtumlede år med reformer på stribe kan den stærke betoning af professionsudøvelsen i den nye læreruddannelse gøre dem endnu bedre.

Af CARSTEN HENRIKSEN

I 2014 fik TV3 2.500 ansøgninger fra personer, der gerne ville være med i reality-programmet Paradise Hotel. Læreruddannelsen derimod fik kun 2.450 førsteprioritetsansøgninger. Denne knapt så opmuntrende sammenligning fandt vej til adskillige medier og er ifølge Jens Rasmussen, professor ved DPU, Aarhus Universitet, symptomatisk for det rekrutteringsproblem, læreruddannelsen har lidt under i årevis. Men i 2016 skete der noget. For første gang i mange år steg ansøgstallet markant, hele 14 procent sammenlignet med året før.

Bortset fra en lille stigning i årene 2009-11 i kølvandet på finanskrisen havde ansøgstallet indtil 2016 været dalende i en årrække. Og trods 14 procent-stigningen ligger vi stadig langt under optaget for 10-15 år siden, fortæller Jens Rasmussen.

”Der har ganske vist været et lille overskud af lærere i folkeskolen de sidste par år, men det skyldes primært skolelukninger og -sammenlægninger i forbindelse med kommunalreformen. Det er udlignet nu, og derfor ser vi allerede i dag et underskud af lærere i dele af Danmark. Læremangel er den største risiko ved det lave ansøgstal,” siger han.

At få rettet op på læreruddannelsens rekrutteringsproblem har derfor været et gennemgående rationale bag de mange ændringer af læreruddannelsen herhjemme. Reformen af læreruddannelsen hører nærmest til dagens orden i Danmark, og den seneste reform, der trådte i kraft i 2013, var den femte siden 1991.

”Det er en stående vittighed i skolekredse, at man ændrer læreruddannelsen uden at tage evalueringen af den forudgående ændring i betragtning, og at man sætter evalueringer i gang, før det første hold på den nye uddannelse er blevet færdige og kommet ud i skolen. Vittigheden har temmelig meget

rod i virkeligheden og illustrerer den store usikkerhed, vi har haft herhjemme om, hvad vi vil med læreruddannelsen,” siger Jens Rasmussen.

Man skal kunne noget med sin viden

I forbindelse med 2013-reformen af læreruddannelsen blev der indført optagelseskrav i form af et karaktergennemsnit på mindst 7 fra en adgangsgivende eksamen – eller en optagelsessamtale, hvis gennemsnittet var under 7. Før 2013 var en bestået studentereksamen formelt set nok, og stort set alle, der søgte, blev optaget.

Ifølge Jens Rasmussen er det vigtigste særkende ved reformen dog, at uddannelsen lægger mere vægt på det professionsrettede end nogensinde før.

”Det bliver stærkt betonet, at det handler om at uddanne mennesker til en profession som lærer og underviser. Man ser det fx i det store fag ’lærerens grundfaglighed’, hvor to af

DPU

kompetenceområderne hedder 'elevens læring og udvikling' og 'almen undervisningskompetence'. Dvs. en tydeliggørelse af, at man skal vide noget om de elever, man skal undervise, og at man skal lære noget om, hvordan man bedst underviser dem," siger han.

Reformen bringer også læreruddannelsen tættere på professionen ved at koble kompetencemål på de enkelte fag og kompetenceområder.

"Kompetencerne skal opnås via færdigheds- og vidensmål. Der formuleres nogle færdigheder, og så peges der på den viden, det kan være hensigtsmæssigt at beskæftige sig med for at få færdigheden. Men hvor færdighedsmålene er præcist formulerede, er vidensmålene åbne, så det i højere grad er op til de enkelte undervisere og studerende at bestemme dem indholdsmæssigt. Det afgørende i denne kompetencemålstænkning er dog, at færdigheder går forud for viden. Det er et udtryk for, at det ikke er nok at vide

noget. Man skal også kunne noget med sin viden," siger Jens Rasmussen.

Efter at de nye forenklede Fælles Mål i folkeskolen blev offentliggjort i 2014, blev kompetencemålene i læreruddannelsen revideret, så læreruddannelsen igen kunne matche folkeskolens virkelighed. Fx blev innovation og it skrevet ind i læreruddannelsens mål. Revisionen er et udslag af en bestemmelse i 2013-læreruddannelsesloven om, at 'læreruddannelsen altid skal uddanne til den til enhver tid eksisterende folkeskole'. Selv kalder læreruddannelsen dette nye princip for 1:1-forholdet mellem læreruddannelse og folkeskole.

"Det betyder, at hvis folkeskolen fx – som det jo er tilfældet i dag – har læringsmål, så forventes læreruddannelsen at forberede de studerende på at være lærer i en sådan skole. På den måde undgår vi situationer som den, vi fx havde for en snes år siden: De internationale undersøgelser viste, at det stod

»Man skal vide noget om de elever, man skal undervise, og man skal lære noget om, hvordan man bedst underviser dem.«

Jens Rasmussen

sløjt til med danske elevers læsefærdigheder, men mange nyuddannede lærere kom ud i folkeskolen uden at have beskæftiget sig med læsedidaktik. Med 1:1-princippet kan læreruddannelsen løbende tage bestik af de opgaver og udfordringer, der er i folkeskolen," siger Jens Rasmussen.

International forståelse er vigtig

Ifølge Jens Rasmussen er der på landets skoler en stigende interesse for viden om hvilken undervisning, der kan give de bedst mulige resultater for alle elever.

”Engang havde man en forventning om, at ny viden, nye læremidler og nye metoder kom ud til skolerne, når de nyuddannede lærere blev ansat. Det har ændret sig afgørende. I dag stifter mange lærere i folkeskolen bekendtskab med international empirisk orienteret forskning inden for pædagogik og didaktik i forbindelse med konferencer og foredrag,” fortæller Jens Rasmussen.

Den globalisering, vi ser af pædagogikken og uddannelsessystemet, må derfor også finde vej ind i læreruddannelsen, mener han.

”Siden den almene skole blev grundlagt i Danmark i 1814, har den trods udgik til og inspiration fra især tysk pædagogik primært udviklet sig inden for nationale rammer. Men inden for de seneste ti år har det ændret sig afgørende. Når de lærerstuderende kommer ud i skolerne, møder de lærere, som er bekendte med, hvad der rører sig internationalt i forskningen. Denne internationalisering bør de lærerstuderende være fortrolig med fra uddannelsen. I den nye læreruddannelseslov bliver det da også betonet, at international forskning og udviklingsarbejde skal inddrages i læreruddannelsen,” siger Jens Rasmussen.

Flere danske kommuner er begyndt at invitere skoleledere og lærere fra velfungerende skoler i andre lande ind i deres egne skoler, hvor de arbejder tæt sammen med kommunens egne lærere og skoleledere.

”Det er indlysende, at det, der virker i en kultur, ikke nødvendigvis gør det i en anden. Men at invitere folk fra udlandet, der kan noget godt med skolen, ind i vores egen folkeskole, er en måde at få afstemt det kulturelle på: Hvad går an hos os, hvad går an hos jer, hvad kan vi lære af hinanden? Denne brede og internationalt orienterede forståelse af uddannelse er frugtbar,” siger Jens Rasmussen.

Lærerautoritet kommer med resultaterne

Når ansøgetallet til læreruddannelsen har været så lavt, bliver det ofte forklaret med, at lærerprofessionen ikke har den status, den havde engang. Når lærerne kommer ud i skolen, oplever mange oven i købet, at deres faglige autoritet problematiseres. At gøre læreruddannelsen mere professionsrettet er et skridt i retning af at håndtere det problem, mener Jens Rasmussen.

I Danmark sætter vi nemlig vores lid til, at lærerne i kraft af deres uddannelse selv kan tilrettelægge undervisningen uden detaljere-

DEN NYE LÆRER- UDDANNELSE

Tre kendetegn

- 1 Professionsrettet**

Fokus er på kompetencemål. Færdigheder går forud for viden. Det er ikke nok at vide noget, man skal også kunne noget med sin viden.
- 2 Deregulering**

Den ny læreruddannelse vil være opbygget af moduler. Professionshøjskolerne vil kunne lave toninger eller profiler på læreruddannelsen med henblik på at imødekomme enten regionale behov eller andre behov for specialiseringer.
- 3 1:1-princip**

Formålet med reformen er en læreruddannelse, der matcher folkeskolens behov.

Kilde: Aftaletekst om reform af læreruddannelsen 1. juni 2012

de forskrifter for, hvad hver lektion skal bestå af, som man ser nogle steder i den angloamerikanske verden. Ifølge Jens Rasmussen har vi tillid til, at lærerne har den dømmekraft, der skal til for at leve op til vores forventninger om trivsel og fagligt udbytte i skolen. Han forstår dømmekraft som kombinationen af lærernes egne erfaringer med, hvad der virker, og opdateret viden om, hvad forskningen peger på, det ville være godt at gøre, såvel fagligt som didaktisk.

”Folkeskolelovens vidensmål for, hvad eleverne skal lære, er meget almene. Lærerne kan langt hen ad vejen selv bestemme indholdet i undervisningen. Om det skal være

dén lærebog, dén film, dén selvlæsningslitteratur, dét museum, de benytter sig af for at opnå den og den færdighed hos eleverne. I Danmark lader vi det bero på lærerens egen dømmekraft, fordi vi har tillid til, at hun har fået en solid faglig og pædagogisk-didaktisk uddannelse, der gør hende i stand til det. Det er i sig selv et udtryk for anerkendelse af lærerprofessionen,” siger Jens Rasmussen.

Men professionen skal først og fremmest gøre sig berettiget til anerkendelse gennem resultater.

”Det mener jeg til gengæld også vores lærere gør. Jeg hører til dem, der synes, at lærerprofessionen burde have en virkelig høj status, når man ser på, hvad lærere og skoleledere faktisk udretter. Lærere opnår autoritet og anerkendelse ved at udøve deres profession på en sådan måde, at man kan se resultaterne. Når man kan se, at eleverne får et godt udbytte af det, der foregår i skolen, og at de samtidig trives,” siger han.

Og det tyder meget på, at de gør. Jens Rasmussen peger på de rapporter fra SFI, KOR, EVA og DPU, Aarhus Universitet, der for nylig er publiceret som led i evalueringen af folkeskolereformen fra 2014. De viser bl.a., at motion og bevægelse i undervisningen styrker elevernes trivsel og læring, at flere elever deltager aktivt i undervisningen og interesserer sig for skolearbejdet, og at det ser ud til at øge elevernes udbytte, når lærerne anvender elementer fra den didaktiske model med læringsmål i undervisningen. Og han henviser til en ny undersøgelse fra EVA, der viser, at 95 procent af forældre til børn i 0.-4. klasse er tilfredse med deres barns skole, og at de synes, deres børn både trives og klarer sig godt fagligt.

”Det er virkelig glædeligt at se. Alle disse – omend små – skridt i den rigtige retning kan lærerne og skolelederne godt tage æren for. Jeg synes, det er vigtigt at slå fast, at der ikke er andre til det.” ■

JENS RASMUSSEN

Professor i pædagogisk sociologi ved DPU, Aarhus Universitet. Tilknyttet Nationalt Center for Skoleforskning. Forsker bl.a. i lærerprofession og læreruddannelse. Var formand for EVA's evaluering af 1997-læreruddannelsen og medlem af følgegruppen for 2006-reformen af læreruddannelsen.

KALENDER

LÆS MERE OM ARRANGEMENTERNE & TILMELD DIG PÅ
www.edu.au.dk/kalender

MARTS

7. MARTS

INFORMATIONSMØDE OM DPU'S KANDIDATUDDANNELSER I KØBENHAVN

Er du professionsbachelor eller bachelor inden for pædagogik eller uddannelse er DPU's kandidatuddannelser måske noget for dig. Kom og mød undervisere og studerende og hør om dine muligheder.

Tid: Kl. 17-20

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, København NV

30. MARTS

PROFESSIONEL DØMMEKRAFT KONFERENCE

HVORDAN STYRKER FORSKNINGSVIDEN LÆRERES OG PÆDAGOGERS PROFESSIONELLE DØMMEKRAFT?

Nøglen til børns læring og udvikling er dygtige og veluddannede medarbejdere, der kan udøve professionel dømmekraft. Det gælder pædagoger i dagtilbuddet, det gælder lærere og pædagoger i grundskolen, og det gælder ledere på alle niveauer. Imidlertid er det ikke klart, hvordan man definerer professionel dømmekraft i en uddannelsessammenhæng, dvs., det man kunne kalde pædagogisk dømmekraft. Hvad er det, hvordan virker den, og hvordan frembringer og understøtter man den? Det handler Nationalt Center for Skoleforskning (NCS) første nationale konference om.

Tid: Kl. 10.00-16.30

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Festsalen, Tuborgvej 164, 2400 København NV

Pris: 950 kr. Studerende: 250 kr.

APRIL

20. APRIL

TURBOLÆRING OG INTENSIVE LÆRINGSFORLØB KONFERENCE

I de senere år er der dukket en række nye turboforløb og forløb med intensiv læring op. Nogle er kommunale, andre er iværksat af eksterne aktører. Nogle foregår i ferier og fritid, andre i hverdagen, hvor de kortvarigt erstatter eller supplerer den normale skolegang. Denne temakonference, som afholdes i regi af Nationalt Center for Skoleforskning, vil se nærmere på det didaktiske fænomen turboforløb og præsentere tendenser, pædagogik, indhold, historik og konkrete eksempler på turbolæring og intensive læringsforløb.

Tid: Kl. 13.00-16.30

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Festsalen, Tuborgvej 164, 2400 København NV. Der vil være videolink til Aarhus i bygning 1632, lokale 201 (AIAS), Høegh-Guldbergs gade 6B, 8000 Aarhus C

Pris for deltagelse i København: 600 kr. Studerende: 125 kr.

Pris for deltagelse via videotransmission af konferencen: 125 kr.

24.-28. APRIL

KONFERENCE: ISFTE 2017

Tematet for årets ISFTE-konference (The International Society for Teacher Education) er: *Education – teaching and learning for the future*. Konferencen henvender sig til forskere, undervisere og andre interesserede.

Sted: Radisson Blu Scandinavia Hotel, Margretheplassen 1, 8000 Aarhus C

Pris: 2.950 kr. Ph.d.-studerende: 1.600 kr.

25. APRIL

DAGTILBUD AF HØJ KVALITET GØR EN FORSKEL

TEMAAFTEN **MED BRENDA TAGGART** Forskningsprojektet EPPSE (1997-2014) har undersøgt, hvilke effekter dagtilbud af høj kvalitet har på børns læring og udvikling. Brenda Taggart fra University of London vil på denne temaaften give en introduktion til det engelske projekt. Efterfølgende diskussion med professor MSO Charlotte Ringsmose, DPU, Aarhus Universitet. Arrangementet er organiseret af Børneringen og DPU, Aarhus Universitet.

Tid: Kl. 17.30 - 20.30

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Festsalen, Tuborgvej 164, 2400 København NV

Pris: 300 kr. Studerende 150 kr.

26. APRIL

HVAD ER LIVSDUELIGHED? KONFERENCE

Livsduelighed handler om at blive god – eller i hvert fald god nok – til at klare sig i livet. Men hvordan bliver man det i begyndelsen af det 21. århundrede? Og hvordan magter man det, hvis man samtidig tilhører gruppen af udsatte børn og unge? På denne konference præsenteres bud på, hvad man kan forstå ved livsduelighed, hvad en tidssvarende livsdueligheds-pædagogik er, og hvordan en sådan pædagogik bidrager til at fremme livsduelighed blandt udsatte børn og unge.

Tid: Kl. 9.30-16.00

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Festsalen, Tuborgvej 164, København NV.

Pris: 950 kr. Studerende: 250 kr.

MAJ

19. MAJ

HAR DEN PROBLEMORIENTEREDE ARBEJDSFORM SEJRET AD HELVEDE TIL?

Fra grundskole over gymnasium til universitetsuddannelserne udgør problemformuleringen et fiks punkt mellem eleven/den studerende og underviseren. Det problemorienterede arbejde sikrer, at elever og studerende ikke kun dokumenterer kundskab, men også arbejder kund-

skabsudviklende, påstås det. Men har problemformuleringen bidraget til en akademisering eller snarere en standardisering af eleverne og de studerendes læreprocesser? Arrangementet afholdes i regi af Nationalt Center for Skoleforskning (NCS) og DPU.

Tid: kl. 13.30-14.45

Sted: DPU, Aarhus Universitet, lokale 2110-124, Niels Juels Gade 84, 8200 Aarhus N

Pris: 175 kr.

JUNI

6. JUNI

KONFERENCE: 0-6-ÅRIGE BØRNS INSTITUTIONS- OG HVERDAGSLIV

DPU slår igen dørene op for Danmarks største konference om forskning i små børn med en stribe oplæg og workshops om aktuel forskning. I år vil konferencen blandt andet omhandle børns æstetiske dannelse, aktuelle børnesyn i et historisk perspektiv samt børns læring, trivsel og sociale kompetencer. Konferencen henvender sig til studerende, pædagoger, medhjælpere, dagplejere, pædagogiske konsulenter, ledere, politikere, ansatte på professionshøjskoler og i faglige organisationer.

Tid: Kl. 9.30-16.00

Sted: DPU, Aarhus Universitet, Festsalen, Tuborgvej 164, 2400 København NV

Pris: 1.250 kr. Studerende: 450 kr.

27.-29. JUNI

MACAS-2017 // MATHEMATICS AND ITS CONNECTIONS TO THE ARTS AND SCIENCES

KONFERENCE

In view of the challenges of the 21st century, a modern education with a focus on multi- and interdisciplinarity has gained a new and larger importance. In this concept, the field of mathematics is taking over a key role as it is connected to all other disciplines and can serve as a bridge between them. This is the approach of MACAS-2017 targeting scientists from mathematics, science, arts, humanities, philosophy, educational sciences and other disciplines that are scientifically connected to mathematics.

Venue: Danish School of Education, Aarhus University, Tuborgvej 164, 2400 København NV Copenhagen

Price: 335€. Students: 200€

Lærerstuderende

I KENYA BLIVER **LÆRERGERNINGEN** ET KALD

Når unge i Kenya starter på læreruddannelsen, ønsker de færreste af dem at blive lærer.
Men i løbet af uddannelsen bliver profession og personlig identitet vævet sammen.

'Guidance and Counselling Question Box', hvor de studerende kan skrive spørgsmål til institutionen og tutorerne.

FOTO: KARI KRAGH BLUME DAHL

Hvordan kan det være, at kvindelige lærerstuderende i Kenya går frysende rundt kun iført nederdel, når de hellere vil gå med bukser?

Hvad er det for kræfter, der er på spil, når en studerende smider sin nyfødte baby i skolens latrin? Og hvorfor løber de studerende fra klasselokalet ud til latrinen og tilbage igen, når de har fået lov til at gå på toilettet?

Det var ikke den slags spørgsmål, Kari Kragh Blume Dahl, adjunkt ved DPU, Aarhus Universitet, havde i tankerne, da hun i forbindelse med sit postdoc-projekt ville studere læreruddannelsen i Kenya på nærmeste hold.

Hendes udgangspunkt var at undersøge, hvordan de internationale doktriner om uddannelse for alle i landene syd for Sahara – hvad enten det er i regi af UNESCO eller i form af bilateral udviklingsbistand – konkret omsættes i Kenyas kulturelle kontekst.

”Mit fokus var på det faglige indhold i læreruddannelsen, men det forskød sig efterhånden, som jeg blev opmærksom på, hvordan det underliggende moralske curriculum har langt større betydning end det faglige for, hvordan de kenyanske unge udvikler identitet og bliver til som lærere,” fortæller Kari Kragh Blume Dahl.

Gennem 16 måneder deltog hun i hverdagen på en række kenyanske *teacher training colleges*, hvor hun bl.a. fulgte fem lærerstuderende tæt. Hun gennemførte en spørgeskemaundersøgelse med 3.145 lærerstuderende om deres holdning til og motivation for at blive lærere.

Ville ikke vælge om

De færreste unge kenyanere drømmer om en læreruddannelse. Selve lærergerningen har ikke den store appel til dem, og den toårige uddannelse er forbundet med store afsavn. *Collegerne* er kostskoler, hvor de studerende opholder sig døgnet rundt, ofte under primitive og dårlige hygiejniske forhold. *Colleget* kræver, at de studerende er præsentable, og at deres tøj er rent – også selvom der kan gå måneder uden rindende vand. De kan ikke leve et almindeligt ungdomsliv undervejs med fester og kærester, for de skal have udgangstilladelse til at forlade skolens område, ligesom der er en forventning om, at de opfører sig moralsk korrekt.

Når mange alligevel går i gang med en læreruddannelse, er det med en anden motivation. De vil i virkeligheden hellere have en universitetsuddannelse, men kan ikke leve op

Rektor på sit kontor på et af collegerne, som Kari Kragh Blume Dahl besøgte.

»...de går fra at se det at være lærer som et udvendigt fænomen til at blive motiveret indefra til at arbejde med uddannelse af børn. De lærer at se sig selv som lærer. Det bliver nærmest til et kald for dem.«

Kari Kragh Blume Dahl

til adgangskravene og må derfor gå omvejen over en professionsuddannelse.

”Spørger man de studerende i starten af studiet, siger mange, at de ser læreruddannelsen som en trædesten til at komme videre på universitetet. Det fantastiske er, at henimod slutningen af uddannelsen svarer to ud af tre, at de ikke ville vælge om, hvis de fik en ny chance for at vælge uddannelse. De er gradvist smeltet sammen med idéen om at være lærer,” siger hun.

I løbet af de to år er den ydre motivation altså for de fleste studerende blevet transformeret til en indre. Lærergerningen er ikke længere blot et lønarbejde eller den boglige uddannelse, man nu lige havde råd til, eller springbrættet til universitetet. Den er blevet til et kald. Transformationen sker gennem en række vendepunkter, fortæller Kari Kragh Blume Dahl.

”Lærergerningen bliver en rolle, de studerende kan se sig selv i, når de møder andre studerende, som de kan identificere sig med og bliver venner med. Når der opstår fællesskaber mellem de lærerstuderende, hvor de opnår en fælles forståelse af virkeligheden. Når de møder en tutor, der interesserer sig for dem, tager sig af dem, og som de opnår et personligt forhold til. Når de kommer ud og underviser i praktikophold på landet og i de mindre byer, hvor folk synes, det er fantastisk, at man er lærer. De synes, de opnår en autoritet og kan se en mission i at gøre en forskel for børnene og måske endda være den sidste redningsplanke for nogle af dem,” siger hun. For Kari Kragh Blume Dahl var den tætte sammenvævning af professionel og personlig identitet bemærkelsesværdig. Lærergerningen er ikke blot et udvendigt professionsanliggende, men noget, der inkorporeres i de studerendes personlige tilblivelsesprocesser.

”De fleste lærerstuderende gennemløber denne positive proces, hvor de går fra at se det at være lærer som et udvendigt fænomen til at blive motiveret indefra til at arbejde med uddannelse af børn. De lærer at se sig selv som lærer. Det bliver nærmest til et kald for dem – nogle talte ligefrem om det at være lærere som ”a mission from God”. Det handler ikke kun om at være stærkt religiøs og tro på Gud. Men om at de får blik for noget større uden for dem selv, som de skal leve op til,” siger hun.

Moralsk curriculum

I Kenya har de enkelte *colleger* en høj grad af selvbestemmelse, og de praktiserer derfor læreruddannelse efter, hvordan de lokalt ser på det at være lærer. Den kollektive tilblivelse på det enkelte *college* er afgørende

Tre kvindelige studerende på vej til hjemkundskabstime

Kvindelig lærerstuderende i praktik i skole

Tutorer i snak på lærerværelset.

for den enkelte lærerstuderendes individuelle tilblivelsesproces, og hvordan hvert *college* udfylder sit frirum, har betydning for, hvordan den studerende kommer til at tænke om sig selv som lærer. Kari Kragh Blume Dahl blev opmærksom på, hvordan det underliggende moralske lag er vigtigere end det, der fremgår af læseplanerne.

”Det moralske curriculum sætter sig igennem i de enkelte *colleger* som normer for, hvad en lærer er, og hvordan en lærer bør opføre sig. De moralske forskrifter står ikke nogen steder i det officielle uddannelsessystem. Det er de enkelte *colleger*, der moraliserer over for deres studerende. Det er f.eks. obligatorisk at bære skoleuniform – bukser, slips, skjorte og jakke for mændenes vedkommende og nederdel eller kjole for kvindernes. Da en kvindelig studerende efter en weekend hjemme vendte tilbage til *college* iført bukser, blev hun trukket frem

på morgensamlingen og udskammet foran hele skolen. Og hvis kvinderne går i byen i weekenden og måske endda bliver set drikke alkohol, risikerer de, at deres tutorer eller medstuderende kalder dem prostituerede,” fortæller Kari Kragh Blume Dahl.

Meget på spil

På *collegerne* må de studerende hverken indgå i kæresteforhold med hinanden eller mødes med medstuderende af det modsatte køn uden for officielle sammenhænge. Det sker naturligvis alligevel – og nogle gange med forfærdelige konsekvenser. Kari Kragh Blume Dahl fortæller i den sammenhæng, hvordan hun en dag oplevede stor opstandelse på et af *collegerne*.

”En studerende havde hørt barnegråd, da han sad på skolens latrin. Nogen havde smidt en nyfødt baby ned i latrinen, og babyen havde mirakuløst overlevet faldet på 14 meter. Flere studerende kom ilende til, de fik fat

i nogle skovle og gravede ned, til de fandt babyen, der kom på hospitalet og overlevede og derefter kom på børnehjem. Colleet afviste, at det kunne være en af dets studerende, der havde gjort det. Men eftersom det foregik på skolens område, var der ikke andre muligheder,” fortæller Kari Kragh Blume Dahl.

Den barske oplevelse fik Kari Kragh Blume Dahl til at rette blikket mod hvilke stærke kræfter, der kan være på spil, når man som gravid lærerstuderende først formår at skjule sin graviditet for skolen og dernæst smider det nyfødte barn i skolens latrin.

”Hendes medstuderende må have hjulpet hende med at holde graviditeten skjult. For er man gravid, bliver man sendt hjem på et års tvungen barselsorlov. Man kan ikke udskrive sig imens, og man kan ikke få tilbagebetalt sit gebyr. Hvis man så vil tilbage efter orloven, skal man betale nyt gebyr. Konsekvensen er, at de fleste ikke kommer

»De har fået at vide, at de skal læse, læse, læse, og al gang skal foregå i løb.«

Kari Kragh Blume Dahl

tilbage, men dropper ud af studiet og dermed forspilder den ene chance, de havde for at få en uddannelse. Den uddannelse, der i mange tilfælde skulle være et forsørgelsesgrundlag for resten af familien,” siger Kari Kragh Blume Dahl.

For det er dyrt at tage en uddannelse, når man selv skal betale. Forældrene har måske været ude og bede familie og venner om penge til, at deres søn eller datter kan få en uddannelse. Og det er skamfuldt at blive tvunget på orlov, både overfor familien og *colleget*.

Collegerne overlader ikke noget til tilfældighederne, når det kommer til at sætte det moralske curriculum igennem. Hver fjerde måned får de kvindelige lærerstuderende foretaget en graviditetstest. Alligevel sker det, at kvinderne bliver gravide, uden at det opdages.

”Kvinderne opbygger et system til at slippe igennem kontrollen. De deler urinprøver og finder andre måder at dække over hinanden på. Netop for ikke at miste den ene chance, de har fået for at få en uddannelse. Der er så meget på spil. Det er også derfor, man på

Sovesal for kvindelige førsteårsstuderende.

nogle af *collegerne* ser studerende løbe ud til latrinen og tilbage, når de skal på toiletet i en undervisningstime. De har fået at vide, at de skal læse, læse, læse, og al gang skal foregå i løb. Og hvis man først får tutorernes blik rettet mod sig, kommer man nemt til at overtræde nogle af de mange regler. Og man risikerer sanktioner – i værste fald at blive smidt ud af *colleget*. Og så er uddannelsen tabt,” siger Kari Kragh Blume Dahl.

Respekt i landsbyen

Når lærerstudiet er bestået, venter der som regel en fremtid som lærer på landet. 80 % af de nyuddannede kommer ud og underviser i landsbysamfund, hvor landbrug er det altdominerende erhverv. Og herude hersker der for mange den idé, at lærere, dem har man respekt for. For den ældre generation på

landet repræsenterer læreren alt det, de ikke selv kan. Læreren kan læse og skrive og tale engelsk og behøver derfor ikke arbejde hårdt i marken.

Men mobiltelefoner, internet og dyre forretninger i Nairobi er ved at få kenyanerne på andre tanker. I takt med at moderniseringen også ruller ind over Afrika, falder lærerens status. Den unge generation, der er ved at opdage, at der findes en verden uden for landsbysamfundet, ser ikke længere lærergenerationen som statusobjekt. For dem er læreren ikke en rollemodel, men et eksempel på *educational failure*: Han er en, der ikke har kunnet drive det videre.

Det ændrer dog ikke ved, at lærerne faktisk har en høj status i landsbyerne.

”De, der har mere end en læreruddannelse, flytter ind til de større byer. Men i landsbyen er man stolt af, at en af deres egne er blevet til noget. Lærerne oplever, at der er reserveret plads til dem på første række i kirken, og at de sidder på toppen af samfundet. Det er prestigefyldt at være offentligt ansat på landet, og på den måde bliver der bygget videre på det identitetsprojekt, der tog form i løbet af uddannelsen. De gider faktisk godt være lærere nu.” ■

Kvindelige lærerstuderende i den obligatoriske skoleuniform, som de skal have på hele tiden - også når de henter vand.

Ildrætstime: en mandlig studerende i lærerpraktik på skole i Nairobi

KARI KRAGH BLUME DAHL

Ph.d. og adjunkt i pædagogisk psykologi ved DPU, Aarhus Universitet. Underviser bl.a. på DPU's kandidatuddannelse i pædagogisk psykologi. Forsker i lærerprofession, læreruddannelse og voksenlæring. Har i februar 2017 udgivet bogen 'With the best of intentions - becoming somebody in Kenyan teacher education' på Roskilde Universitetsforlag om sin forskning i kenyansk læreruddannelse.

KORT NYT

PÆDAGOGIK PÅ KANTEN FORTSÆTTER

Langtidseffekten af intensive læringsforløb sættes under lup i de kommende tre år. Med en ny bevilling fra LB-Fonden har projektet 'Pædagogik på kanten' fået forlænget sin levetid. Forskere fra DPU, Aarhus Universitet, har tidligere studeret LøkkeFondens DrengAkademi og det såkaldte Anholt-projekt som eksempler på læringsintensive tilbud til unge, der har en række faglige, sociale eller emotionelle vanskeligheder.

"Med bevillingen får vi mulighed for at indsamle ny empiri og lave ny studier af, hvordan det går de unge deltagere på den lange bane," siger lektor på DPU, Aarhus Universitet, Frans Ørsted Andersen, der blandt andet skal være med til at etablere en database over deltagerne, så de ikke bare forsvinder, når de træder ud af tilbuddene. Det kan være med til at vise, hvordan man bedst organiserer projekterne fremover.

DEN DIREKTE KOBLING MELLEM BANDER OG EKSTREMISME ER STÆRKT OVERVURDERET

Vejen fra deltagelse i bander og kriminalitet til ekstremisme og radikaliserings er langt fra lineær og smal, viser en ny forskningsrapport fra DPU, Aarhus Universitet, som professor MSO Line Lerche Mørck og postdoc Tina Wilchen Christensen står bag. Rapporten, der bygger på et etnografisk studie, peger på, at ideologi er noget, man tillærer sig ved at deltage i et fællesskab, og at det er en misforståelse at tro, at der er et lighedstegn mellem at udtale sig ekstremt og handle ekstremt – i praksis er der langt fra holdning til handling.

KOMMUNALT SELVSTYRE AFSKAFFES I DE NORDISKE SKOLER

Kommunernes muligheder for at forme de lokale skoler forringes i de nordiske lande. Stærkere statslig detaljstyring betyder, at det kommunale demokrati reduceres til budgetadministration. Det siger Leif Moos, der er lektor ved DPU, Aarhus Universitet. Han er en af forskerne bag en sammenlignende undersøgelse af kommunale skoleledere i Norden.

Ifølge undersøgelsen vil medlemmerne af de kommunale skoleudvalg og skolelederne helst bruge deres kræfter på skolens udvikling, elevernes læring og støtte til skolerne og skolelederne, men det, de i realiteten bruger deres tid på, er budgetter og implementering af tiltag, som kommer ovenfra.

→ Hent undersøgelsen som gratis e-bog på edu.au.dk

STRESS TRUER ELEVERS LÆRING OG TRIVSEL

Alvorlig stress er foruroligende udbredt blandt danske gymnasieelever. I Aalborg har to gymnasier udviklet indsatser til de unge i stil med dem, man tilbyder stressramte på arbejdsmarkedet. Her undervises de unge i, hvad stress er, og de lærer nogle enkle teknikker, som kan bringe ro i kroppen, følelserne og tankerne. Samtidig taler de med hinanden om, hvordan de oplever stress og det at gå i gymnasiet. Indsatsen, som har titlen "Åben og Rolig for Unge", er en succes, som bør overføres til andre gymnasier, lyder det fra DPU-forskerne Anne Maj Nielsen og Laila Colding Lagermann, der står bag en undersøgelse af forløbet.

NYE PH.D.-AFHANDLINGER FRA DPU, AARHUS UNIVERSITET

1

TEKNOLOGIBASERET LÆSNING OG SKRIVNING I FOLKESKOLEN

Af **Helle Bundgaard Svendsen**

Afhandlingens udgangspunkt er den danske praksis med at udlevere læse- og skriveteknologi til elever med dysleksi. Målet med afhandlingen er at udvikle didaktikken i den almene danskundervisning med fokus på dyslektiske elevers teknologibaserede læsning og skrivning i et inkluderende perspektiv. Det gøres ved at studere unge dyslektikers læsning og skrivning, når de anvender læse- og skriveteknologi, samt ved at studere praktikers didaktiske refleksioner i forbindelse med undervisning af disse elever. Endelig udvikles og afprøves et didaktisk design, der skal udvikle elevernes selvstændige teknologibaserede læse- og skrivestrategier og inkludere dem i den almene undervisning.

2

STYRKEBASERET LÆRING – BØRNS KARAKTERSTYRKER SOM VEJE TIL LÆRINGSPOTENTIALET

Af **Mette Marie Ledertoug**

Kan arbejde med styrker øge læring og trivsel blandt børn? Hvilke faktorer fremmer og hæmmer realisering af læringspotentialet i forbindelse med en styrkebaseret tilgang? Det undersøger denne afhandling ved – på baggrund af læringsteori og positiv psykologisk forskning – at foretage interventioner på en skole med 750 elever i alderen 6-16 år. De indholdsmæssige resultater af interventionen er blandede, mens energi, engagement og motivation ses øget. Resultaterne i forhold til mobning i 4. og 5. klasse er signifikant positive.

3

HEROES OF THE GLOBAL KNOWLEDGE ECONOMY? FUTURITY AND ANXIETY IN THE LIVES OF THE INDIAN ENGINEERING STUDENTS

Af **Jakob Williams Ørberg**

Throughout the last three decades, higher education has been at the center of national and international political agendas. Governments have focused on providing advanced skills to their youth populations in order for them to compete in the envisaged global and knowledge-intensive economy. The Indian engineering student has both nationally and globally come to symbolize the advent of this global knowledge economy. The thesis asks: How do Indian engineering students cope with policy expectations and how do they envisage their futures?

4

THE WORK OF GLOBAL UNIVERSITY RANKERS AND THE BUILDING OF WEAK EXPERTISE

Af **Miguel Antonio Lim**

Despite widespread critique university rankings have become an important part of university and even national policy making. The study is organized around two questions: Who are the global university rankers? And: What do rankings do? These lead to a third question treated throughout the dissertation: How and why do rankers and rankings wield such influence in the world of higher education and policy making?

Afhandlingerne udlånes på AU Library, Campus Emdrup (DPB).

TIMSS

DANSKE 4.-KLASSE-ELEVER ER BEDRE END GENNEMSNITTET TIL MATEMATIK OG NATUR/TEKNOLOGI

Den seneste TIMSS-undersøgelse af 4.-klasse-elevers præstationer i fagene matematik og natur/teknologi viser, at danske elever klarer sig godt internationalt set, og at vi i Danmark har mange 4.-klasse-elever, der er meget dygtige til matematik. Eleverne ligger på nogenlunde samme niveau som i TIMSS-undersøgelsen fra 2011 – også selvom det gennemsnitlige timetal i begge fag er øget. Ligeledes viser undersøgelsen, at den negative sociale arv fortsat er stærk, og at lærerne oplever mere støj og flere forstyrrelser i undervisningen.

NY DOKTOR-AFHANDLING

'HOMO CONCRETUS – HOW SOCIAL INTERACTION CULTIVATES DIRECT EXPERIENCE INTO ABSTRACT THOUGHTS'
Af **Theresa Schilhab**

Theresa Schilhab forsker i pædagogisk neurovidenskab i krydsfeltet mellem neurobiologi og filosofi på DPU, Aarhus Universitet. Hun har netop skrevet en doktordisputats om, hvordan vi som mennesker udvikler vores evne til abstrakt tænkning gennem sprog og social interaktion med andre.

PISA

STOR FREMGANG FOR DANSKE ELEVER I MATEMATIK

I PISA 2015 ligger danske elever for første gang over OECD-gennemsnittet inden for alle de faglige områder, som PISA tester eleverne i: læsning, naturfag og matematik. Især i matematik har de danske 15-årige klaret sig markant bedre end sidst. "PISA-undersøgelserne bidrager – sammen med de øvrige internationale undersøgelser af skoleelevers færdigheder – til billedet af, hvordan arbejdet med at forbedre den danske skole går. Særligt fremgangen i matematik er værd at bemærke," siger Claus Holm, institutleder på DPU, Aarhus Universitet.

MADLAVNING ER OGSÅ MANDELAVNING

Der bliver både lavet mad og mandetyper, når celebrity chefs som JAMIE OLIVER, GORDON RAMSEY eller CLAUS MEYER toner frem i offentligheden.

Siden den britiske kok Jamie Oliver begyndte at svinge gryderne i tv-køkkenet i slutningen af halvfemserne har kendte mandlige kokke fornyet den traditionelle måde at være mand på i køkkenet.. Og der er meget mere end mad på spil, når man(d) kokkerer på skærmen. Det fortæller postdoc Jonatan Leer fra DPU, Aarhus Universitet, der er aktuell med bogen 'Ma(d)skulinitet – Kønskamp i tv-køkkenet'. "Vi har i vores kultur haft en meget stor kønsopdeling, når mænd og kvinder laver mad. Inden for hjemmets fire vægge har madlavning traditionelt været et kvindehverv, hvorimod hvis det var synliggjort, så var der tale om mænd. Det var professionelle kokke, der gik i uniformer og lavede spektakulær, sofistikeret mad," fortæller Jonatan Leer, der i bogen beskriver, hvordan den traditionelle opfattelse blev udfordret sidst i 1990'erne. "Der kommer nogle nye bud på kokkes kønsroller med Jamie Olivers debut i 'The Naked Chef'. Han kommer bragende, og han er ung, laver italiensk mad og afskriver sig den her klassiske kokkerolle. I stedet for viser han, hvordan man kan bruge det til at udfylde mange roller og jonglere med forskellige udtryk," siger Jonatan Leer og peger på, hvordan Jamie Oliver i ét program laver en romantiske middag til sin kæreste, i et andet laver pasta med sine små niecer og i et tredje giver den som drengerøven, der laver stærk indisk karry til vennerne efter en bytur.

"Køkkenet kan bruges til at formidle en række udtryk. Man kan sige, at madprogrammet bliver læring om mere end mad – det har jo altid været et sted, hvor normer blev udtrykt, men her bliver det også læring om livsstil, ikke bare råvarer, men også om, hvordan du kan komme med forskellige typer identitetsudtryk som mand," konstaterer Jonatan Leer, der oplever madlavning som en central arena, når der forhandles kønsroller i dag.

"Maden er fuld af kønnede udtryk. Forleden læste jeg en artikel i et magasin henvendt til kvinder, og her stod, at man på første date skulle bestille *ribeye* for at sende et signal om, at man var en frigjort kvinde. Mad er signaler, og for mænd finder det også forskellige udtryk: Man kan være ham, der står ved grillen og laver bål og brand. Eller ham, der står og bager boller med børnene. Det er forskellige former for maskulinitet," fortæller Jonatan Leer, der har studeret, hvad der sker i tiden efter Jamie Olivers markante entré i tv-køkkenet.

»I forsøget på at opdrage samfundet og maddanne befolkningen, får Jamie Oliver introduceret nogle ideer om, hvordan den rigtige mand og den rigtige kvinde er. Og de er meget traditionelle.«

Jonatan Leer

"Konklusionen er, at det er ikke helt så innovativt, som man kunne forestille sig eller håbe på. Langt hen ad vejen er der stadigvæk stor forskel på mandemad og kvindemad," fortæller Jonatan Leer, der dog ser en tendens til, at maskuliniteten i årene efter Olivers genembrud breder sig over forskellige udtryk, som han har samlet i en række tendenser.

Rechefsation og opdragelse

En af tendenserne kalder Jonatan Leer for *rechefsation*. Begrebet dækker over et modtræk til den afslappede, uniformløse kok a la Jamie Oliver.

"I starten af 00'erne kommer der en hel række af de her prominente Michelin-kokke. Thomas Herman eller Gordon Ramsey, der går rundt og coacher deltagerne i et restaurantkøkken, hvor der er stramme hierarkier og patriarkalske strukturer. Øverst er chefkokken, der både fysisk og verbalt kan være grov ved folk. Mens den tidlige Jamie Oliver var en del af den flydende modernitet, hvor kønnet også er i bevægelse, kommer Gordon Ramsey og

siger, at der er forskel på kønnene, og det skal være tydeligt. Vi skal tilbage til vores maskuline urkraft – og det kan man i restaurantkøkkenet, hvor man kan gejle sig selv op og fyre hypermaskuliniteten af," siger Jonatan Leer.

Han peger også på, at Jamie Oliver undervejs i løbet af 00'erne skifter karakter og gør sig til repræsentant for en ny tendens, nemlig den at tv-kokken tjener rollen som en form for kønsopdrager. Det tager form i 2008, hvor han med programmet 'Jamie's Ministry of Food' vil gøre op med Storbritanniens voksende problem med fedme, ikke mindst blandt børn. Jonatan Leer ser programmet som et udtryk for en generel tendens til, at mandlige tv-kokke bruger maddannelse til at disciplinere kønnene.

"I forsøget på at opdrage samfundet og maddanne befolkningen, får Jamie Oliver introduceret nogle ideer om, hvordan den rigtige mand og den rigtige kvinde er. Og de er meget traditionelle. Han går også til krig mod arbejderklassens kvinder, som han mener, har svigtet deres rolle som husmødre, fordi de serverer så dårlig mad for børnene i dag," siger Jonatan Leer og gør i sammen åndedrag opmærksom på, at modbilledet fra 50'erne, hvor husmødrene gik hjemme og serverede varm mad, ikke helt holder vand.

"Dåsemaden var også opfundet på det tidspunkt".

Fra kulinarisk kolonialisme til gastrationalisme

En tredje trend, forskeren er stødt på, er det, han kalder en bevægelse fra kulinarisk kolonialisme til gastrationalisme.

"Madprogramgenren har længe haft en subgenre, som var rejse-madprogrammet. Typisk med en hvid kok, der rejste og lavede kulinarisk kolonialisme," siger Jonatan Leer. Det kan fx være en kendt tv-kok, der rejser til Indien og lærer at riste karry og plukke ris ude blandt de lokale i jagten på den perfekte karryret.

"På den ene side handler det om, hvor det autentiske findes. På den anden side handler det om at domesticere og civilisere det," konstaterer Jonatan Leer, der fra slutningen af 00'erne og frem i Danmark, England og Frankrig ser en lignende tendens, men i stedet for at søge ud i verden, søger tv-kokkene ud i lokale samfund i de store nationale fællesskaber.

"Det er et møde med det monokulturelle landskab. En fransk kok, der tager ud og opdager sit bagland. Det bliver også et møde med traditionelle mænd og traditionel maskulinitet," fortæller Jonatan Leer og giver

som dansk eksempel programmet 'Smag på Danmark' med Claus Meyer i værtsrollen.

"Hele den nye nordiske køkkenbølge kan forstås som et udtryk for gastrationalisme, det vil sige, at maden bruges til at tegne nationalt fællesskab og ydre grænser op. Det kalder sig nordisk, men reelt er det mere orienteret mod det nationale. I 1990'erne favnede man globaliseringen og sagde: 'Den ene dag kan vi spise thai, og den anden dag indisk, den tredje sushi'. Nu om dage lyder der i højere grad et 'uha, nu skal vi passe på, at vi ikke mister forbindelsen til vores rødder,'" siger Jonatan Leer og peger på den passende symbolik i, at netop rodfrugten i det nye nordiske er blevet repræsentativ som en tilbagevenden til det autentiske, der gror i den nationale muld.

"Det er koblet på en større tendens, hvor folk lukker sig mere og mere om sig selv og synes, globaliseringen er gået for vidt, og at vi skal søge tilbage i tiden. Det er tit mænd, der påtager sig den rolle. Den nye nordiske mand, der påkalder sig en form for autenticitet. Et andet eksempel kunne være Thomas Rhode, der higer efter stenaldermanden. Det handler om at spise palæo, dyrke crossfit, harpunere sine egne fisk og blive som en 20-årig igen," forklarer Jonatan Leer.

Eskapisme på menuen

Den fjerde tendens, Jonatan Leer beskriver i sin bog, er en form for maskulin eskapisme. Programmet 'Nak & Æd' med kogemanden Nikolaj Kirk og naturmanden Jørgen Skouboe kalder han et 'meget klassisk eksempel'.

"Her er et par mænd, der skaber et mandefællesskab ved at flygte fra det moderne liv, hvor kønnene er ligestillede. De tager ud i den kvindefri zone og leger røver og soldater. Jørgen skal skyde et dyr, Nikolaj skal tilberede det, og det hele foregår ude i naturen, langt fra det professionelle køkken," forklarer han.

Programmet 'Spise med Price' fra 2008 er endnu et eksempel. Her møder man de to brødre Adam og James, der sammen laver mad i den enes sommerhus.

"Ved at tage i sommerhus isolerer de madlavning fra hverdagen og det praktiske. De tillader sig selv at blive som børn på ny og konkurrer om, hvem der har de største køkkenmaskiner. Samtidig laver de retter, som de har fra deres far, og på den måde *bonder* de over familiens arv og får farens ånd til at genopstå i sommerhuskøkkenet. Her bryder de også alle mulige tabuer og giver en fuck-finger til sundhedsnormerne fx ved at lave mad med masser af smør," forklarer Jonatan Leer, der betegner programmerne som

Dagens maskuline kokke er brands. Her Gordon Ramsey i forening med blenderen Bamix.

små kompensationsrum for den ligestillede hverdag fyldt med normer og forventninger til den moderne mand.

"Alt det skipper man til side og går amok i et mandehørms-madlavnings-rum, hvor man kan overgøre den drengede maskulinitet. Der er virkelig meget leg over brødrene Price."

Politik møder god forretning

Jonatan Leer mener ikke bare, at madkultur kan være et rum for subtile og nuancerede udtryk for køn, men i den grad også for klasse. Det handler om at lege med udtrykkene og sætte dem sammen på bestemte måder.

"Jeg tror ikke nødvendigvis, de kendte tv-kokke er 100 procent bevidste om, hvilken maskulinitet de skal sætte i scene," siger han, men peger på, at det snarere handler om, at maden er sådan en nem arena at eksperimentere i.

"I den københavnske bydel Vesterbro er der kommet en del kødrestauranter, som er møntet på mandekulturer. En af dem er en hotdog-restaurant med sofistikerede hotdogs. Det er lidt vovet: 'Nu har vi fået nok af salater', og man kan kun få hvidt brød, som alle ved er farligt – samtidig kan man få en økologisk kaninhotdog, så det er stadigvæk for folk med høj kulinarisk kapital," fortæller Jonatan Leer, der tror, den fremtidige tendens i tv-køkkenet kommer til at handle om politisk aktivisme.

"Tv-kokken er ikke længere bare ham, der står og laver mad med årstidens grøntsager.

Dagens maskuline kokke er brands, de skriver bøger, holder kurser, driver restauranter og er politisk aktive figurerer. Det er et meget interessant fænomen, for hvad er det for en hat, kokkene har på, når de bliver politiske aktører? Er de så indignerede borgere eller repræsentanter for deres brand eller politiske ideologer?" spørger Jonatan Leer og giver som eksempel, at Jamie Oliver i sit 'Jamie's Ministry of Food'-program giver de trængte husmødre en liste over redskaber, der som minimum skal til for at holde et godt køkken kørende. Sjovt nok er det også redskaber, han selv sælger i sin egen produktlinje. Tilsvarende driver mange af de danske kokke, vi kender fra skærmen, også forskellige produktserier.

"Der er en oplagt fælles fjende, som er fedme og dovenskab. Den bliver der tonet til ideologisk kamp mod. Men det er ideologi og reklamekatalog i skøn forening, og det er potentielt problematisk, når maddannelse bliver big business," konstaterer Jonatan Leer. ■

JONATAN LEER

Ph.d. og postdoc på DPU, Aarhus Universitet, under forskningsprojektet Smag for Livet. Forsker i madkultur - for tiden i danske børnekogebøger fra 1846-2014, det nye nordiske køkken og madmedier. Tilknyttet pædagogisk sociologi.

AFK KLÆDT PÅ NETTET

Når unge cirkulerer såkaldte 'nudes' digitalt, markerer det en ny tendens i forhandlingen af, hvad køn skal betyde som socialt ordensskabende princip.

Professor DORTE MARIE SØNDERGAARD fortæller om fænomenet og efterlyser en større forskningsmæssig indsats på feltet.

Af KNUD HOLT NIELSEN

Videoen er blevet vist mere end 6.000 gange i den lukkede Facebook-gruppe 'Lokumentum'. Man ser en teenagedreng, der råber og slår omkring sig med en kost, der skal forestille at være en bestemt pige, som rigtig mange helt unge kender fra nettet. Drengene råber 'addr det ligner "Ina", din luder, (...) det er bare "Ina Jensen", der skal kneppes'. Videoen fortsætter på den måde. Pigen, som drengene omtaler i videoen, er nu 15 år.

Hendes billeder, inklusive et billede af hende afklædt, ligger også på nettet og er blevet cirkuleret rigtig mange gange.

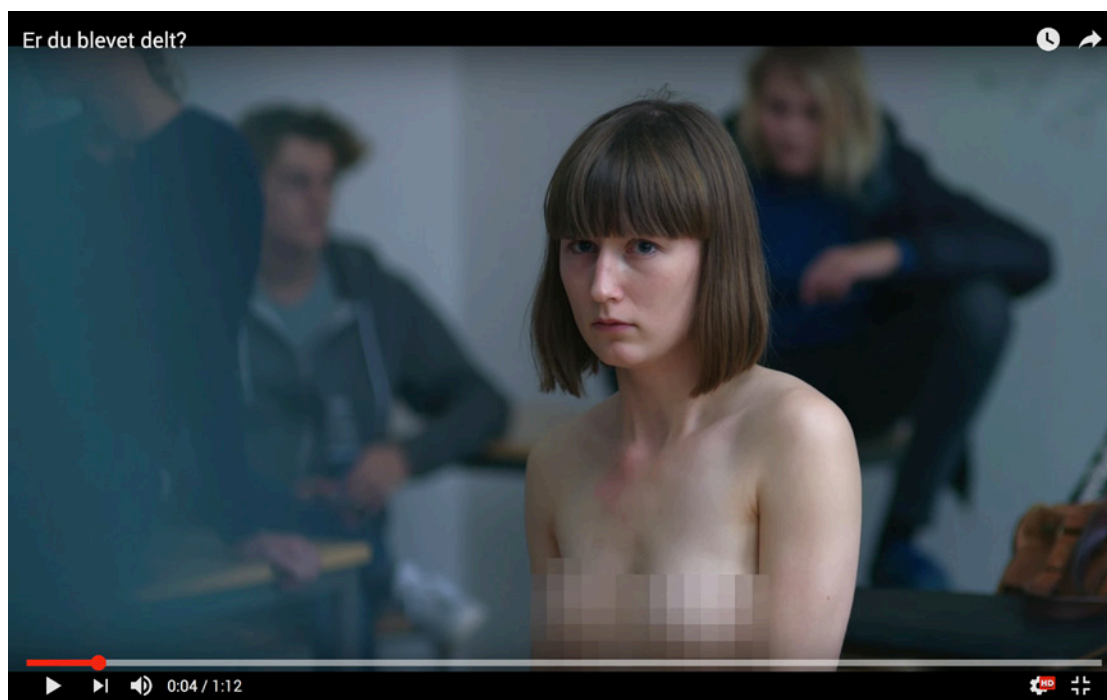
Hendes historie startede med en veninde, der var hjemme hos hende og overnatte, og som tog et billede af hende, uden hun vidste det, imens hun klædte om. Billedet blev til et såkaldt 'nude'. Et billede, der røg i heftig cirkulation på nettet, da hun var 14 år. Hun var fuldstændig ødelagt dengang og lagde grædende en video på FB, hvor hun tryglede drengene om at holde op med at dele billeder. Politiet blev kontaktet, men gjorde ikke noget. "Inas" mor kontaktede i stedet

selv nogle af mødrene til de drenge, der havde gang i de her ting, men bølgen kunne ikke stoppes. "Inas" navn er ændret her.

Seksualiseret digital forfølgelse

Deling af billeder på nettet uden samtykke af piger og unge kvinder, hvor de er helt eller delvist afklædt, optræder i undertøj, eller hvor der sågar er tale om almindelige ferie billeder i bikini, bliver i debatten ofte omtalt som ufri-villig billeddeling, slutshaming, hævnporno eller som digital sexmobning. Men professor Dorte Marie Søndergaard foretrækker at kalde fænomenet for seksualiseret digital forfølgelse.

En scene fra Red Barnets kampagne 'Sletdet'. Videoen 'Er du blevet delt?' ligger på Youtube.

Hun har i en årrække forsket i unges tilblivelsesprocesser, køn, marginalisering, og hvordan eksklusionsprocesser etableres og udfordres.

Som historien om "Ina" viser, så kan billederne stamme fra mange forskellige sammenhænge. Det *kan* være billeder, der oprindeligt er blevet sendt fortroligt til en kæreste eller en veninde, og som de så siden har sendt videre. Men det kan lige så godt være skjulte optagelser lavet af klassekammerater eller andre under omklædning. Det kan være unge, som har været berusede eller på andre måder manipuleret, da billederne blev taget, eller det kan være unge, som har fået hacket deres billedmapper. Det kan også være unge, der er blevet truet til at sende billeder. Eller der kan være tale om konstrueret billedbehandling, hvor ansigter er klippet ind i billeder af andre personers afklædte kroppe.

"Der er mange måder, de her billeder kan komme i cirkulation på. Ikke desto mindre er der en bemærkelsesværdig tendens til, at en del voksne får anbragt ansvaret for den digitale forfølgelse hos de piger, det går ud over," siger Dorte Marie Søndergaard.

Det handler om meget mere end blot billeder. Unge kvinder, der er blevet hængt ud og afbildet afklædte eller lignende, risikerer pludselig at modtage ubehagelige mails med seksuelt indhold, opleve nedsættende tilråb i lokalområdet. Undertiden slår tilråbene også over i trusler mod kvinderne eller deres kærestere og familier, ligesom nogle bliver svinet til, af mennesker de ikke kender, i chikanevideoer og lignende på de sociale medier.

Alle unge påvirkes

Ungeprofilundersøgelsen fra 2015 viser, at hver femte af de unge i alderen 15-25 har sendt eller postet et billede af sig selv helt eller delvist afklædt. Andelen er omtrent lige stor for drenge og piger, mens 10 procent af drengene og fire procent af pigerne har videresendt eller postet nøgenbilleder af andre.

"Det er et mindretal af de unge, som er direkte involveret i deling af 'nudes', enten som nogle, det går ud over, eller som nogle af dem, der har videresendt billeder af andre. Men det er faktisk hele ungdomsgruppen, som bliver påvirket af fænomenet," siger Dorte Marie Søndergaard.

"Alle unge ved, at det findes, og mange af dem, der ikke selv deltager, har hørt om nogen, der er blevet ramt. Det kryber dermed ind i tilliden mellem de unge. Piger kan være bange for, at de selv kommer til at stå midt i stormen, mens der kan være en frustration blandt drenge over at møde en diskurs, der tildeler dem en form for kollektivt medansvar for noget, de måske direkte væmmes ved," siger Dorte Marie Søndergaard.

Teknologien blander sig

"Forelskede par har jo, længe før teknologiens nye muligheder opstod, taget billeder af sig selv og hinanden, hvor de går op i hinandens udseende og deres gensidige tiltrækning. Mange synes, det er fantastisk at lege med billedmediet på den måde. Før fotografiet skrev man digte eller tegnede hinanden, men den visuelle, erotiske

optagethed af hinanden er jo ikke ny," siger Dorte Marie Søndergaard.

Billeder mellem kærestere er kun en del af fænomenet. Det kan som nævnt også være kammerater, der sender billeder videre af andre. Det kan være på snapchat, hvor billeder ellers forsvinder af sig selv, men hvor nogen har taget et hurtigt screenshot.

"Motiverne til billeddeling kan være mange. Der kan fx være tale om mobning, hvor det at bruge udskamning af afklædte kroppe bliver et middel til at forstærke foragten. Det kan gå ud over både drenge og piger. Hvis man kan aktivere skammen omkring en anden, så har man udrangeret vedkommende i det sociale landskab og skubbet dem nedad i de sociale hierarkier," siger Dorte Marie Søndergaard, og tilføjer:

"Derfor ser du også piger, der er aktive i at cirkulere andres billeder, for de ved, at det simpelthen er så stærkt et våben. Så kan der opstå den 'mobbefryd' og det fællesskab, der også kan give sig udslag i andre udtryk for mobning".

Der findes også eksempler af ældre dato på, at der er blevet taget og cirkuleret billeder af afklædte unge mod deres vilje. Det nye er, hvordan teknologien blander sig. Pludselig har de fleste unge et kamera til rådighed hele tiden, og med nettet er der kanaler, der kan massedistribuerer billeder på ingen tid. De sociale medier gør det samtidig let at finde og kontakte de unge, der er blevet ufrivilligt hængt ud. Og Når først billederne er på nettet, så forsvinder de ikke igen.

Et marked for nøgenbilleder

Delingen af billeder rækker således langt ud over dem, der på en eller anden måde kender til de unge, der optræder på billederne. Økonomi er på forskellig vis en væsentlig faktor. I dansksprogede internetfora, men med russiske domænenavne, i lukkede chatrum og fra forskellige udenlandske fildelingstjenester kan man bytte billeder af navngivne piger, som ufrivilligt har fået billeder af sig spredt på nettet. Men der findes også et mere åbent marked i store Facebook-grupper, der samler flere tusind danske unge, som 'Offensimentum' og 'Lokumentum'.

"Her indgår 'nudes' som en form for valuta. Billeder af afklædte piger efterlyses og udveksles så enten med andre 'nudes' eller med snulle (snus, red.) eller alkohol. Meget af det foregår med opfordringer til personlige beskeder og med billedkoder, så eventuelle elektroniske søgemaskiner kan omgås, og man nedsætter risikoen for, at siderne komme i pressens eller andre kritiske voksnes søgelys," fortæller Dorte Marie Søndergaard.

Medlemmerne af mentum-grupperne er unge. Og noget af billeddelingen blandt de helt unge fremstår næsten som en forvredet udgave af den samlerinteresse, som til alle tider har kendetegnet børn. Her i overgangen til voksenlivet kan samlerinteressen så medbringes og hos nogle få en seksualiseret drejning. Nu er det bare ikke Pokemons eller dyrekort, man skal samle så mange som muligt af, men derimod billeder af afklædte og ofte navngivne piger.

Vi skal forske i fænomenet

Seksualiseret digital krænkelser er en voldsom form for krænkelser, og Dorte Marie Søndergaard peger på, at det er nødvendigt at undersøge de mekanismer, der indgår i fænomenet.

"Vi skal forstå, hvad det er for dynamikker, der er i spil, og de mekanismer, som driver det. Vi nødt til at snakke med alle aktørerne for at forstå deres handlinger og perspektiver," siger Dorte Marie Søndergaard.

En af de påfaldende ting ved de hadefulde udfald mod de unge kvinder, der udsættes for seksualiseret digital chikane, er den voldsomme vrede, der ligger i mange af kommentarerne.

"Vi er nødt til at blive klogere på, hvordan denne vrede er blevet bygget op. Jeg har i mange interviews med drenge på mellemtrinnet oplevet deres frustration over hele tiden at blive set som et problem, der skal rettes på. Mange drenge beskriver en frustra-

DELT PÅ NETTET

Ifølge Ungeprofilundersøgelsen fra 2015 så er det forholdsvis få unge (3-7 %) i 7.-9. klasse, der har sendt eller postet en seksuel video/billede af sig selv eller andre.

Blandt de 15-25-årige er det derimod 17 % af drengene og 20 % af pigerne, som har sendt/postet et seksuelt billede/video af sig selv, fx i undertøj eller nøgen.

17 % af drengene og 13 % af piger har oplevet, at andre har sendt/postet et seksuelt billede/video af dem.

10 % af drengene og 4 % af piger fortæller, at de selv har videresendt/postet et seksuelt billede af andre unge.

tion over at blive opfattet som tilhørende en ensartet gruppe af vanskelige væsner, der løbende er under mistanke for at ville lave ballade eller på andre måder ikke rigtigt passe ind i skolen," siger Dorte Marie Søndergaard.

"Den vrede over ikke at blive set som relevant i skolen er jo tankevækkende. Måske er den for nogle unge med til at fodre en vis fryd ved den lettilgængelig dominans, de kan opnå gennem seksualisering af pigerne omkring sig? Aktivering af skam og indmeldelse i nogle af nettets maskulinitetsdiskurser er stærke våben pludselig at få adgang til, hvis man har oplevet sig som ikke-passende gennem mange år i institutioner og skoler. Men vi ved ikke nok om mekanismerne, før vi får mulighed for at forske i det."

Der er imidlertid også drenge og unge mænd, som helt aktivt går i en anden retning og forsøger på at etablere alternative maskuline fællesskaber. Dorte Marie Søndergaard peger således på eksempler på hemmelige grupper på Facebook, der kontakter forældre til de unge, som deler nøgenbiller af piger, og opfordrer dem til at tage fat i deres børn.

Kønshandlinger

Der er tale om et fænomen med mange paradokser. Dorte Marie Søndergaard bemærker

også, at der på sin vis er en luder-madonna-figur på spil her og så alligevel ikke.

"På den ene side kredser mange af kommentarerne til billederne omkring en optagethed af fravær af kyskhed hos de udpegede piger, og det er jo en forældet kønsdiskurs. De bliver muligvis mest båret frem af mere voksne mænd, men ikke kun. I optagetheden af kyskhed bliver de afklædte piger betegnet som 'ludere', og i forlængelse af den betegnelse bliver deres kroppe set som tilgængelige for arbitrær penetration," siger Dorte Marie Søndergaard og tilføjer, at det dog strider imod en anden tendens, nemlig at unge, især på nettet, bruger en distinktion mellem *krid* og *kran*, hvor *krid* er lig med 'lækker' og *kran* er lige med 'grim'.

"Krid er betegnelsen for *the fuckables* og *kran* for *the unfuckables*, og med den distinktion er der ikke rigtig plads til en kyskhed madonna; her aktualiseres alle af hunkøn som potentielle sexoplevelser."

De forældede kønsdiskurser blander sig på finurlig vis med helt aktuelle kønsdiskurser. Kvindekroppe som penetrationsobjekter og kyskhed som tematik vikler sig sammen med homofobi, heteronormativitet og opløsning af samme.

"Så gamle og nye kønsdiskurser kører altså rundt i de unges liv i skøn forvirring, og det hele er tit pakket ind i så mange lag af ironi og tvetydighed, at det bliver svært at gennemskue, også for de involverede," siger Dorte Marie Søndergaard.

"På den måde tager et fænomen som seksualiseret digital forfølgelse afsæt i en gammelkonventionel kønsorden, hvor den unge kvindekrop skal skammes på plads i en underordnet position. Men fortidens maskuliniseringsformer udfordres jo samtidig kraftigt af både drenge og piger gennem de helt anderledes kønsordner, som de også orienterer sig efter og lever. Det er nogle komplekse kønsforhandlinger blandt unge, som vi er vidne til. Der er behov for et en forskningsmæssig indsats, hvis vi skal kunne blive klogere på fænomenet og forstå, hvad det egentlig er, der foregår." ■

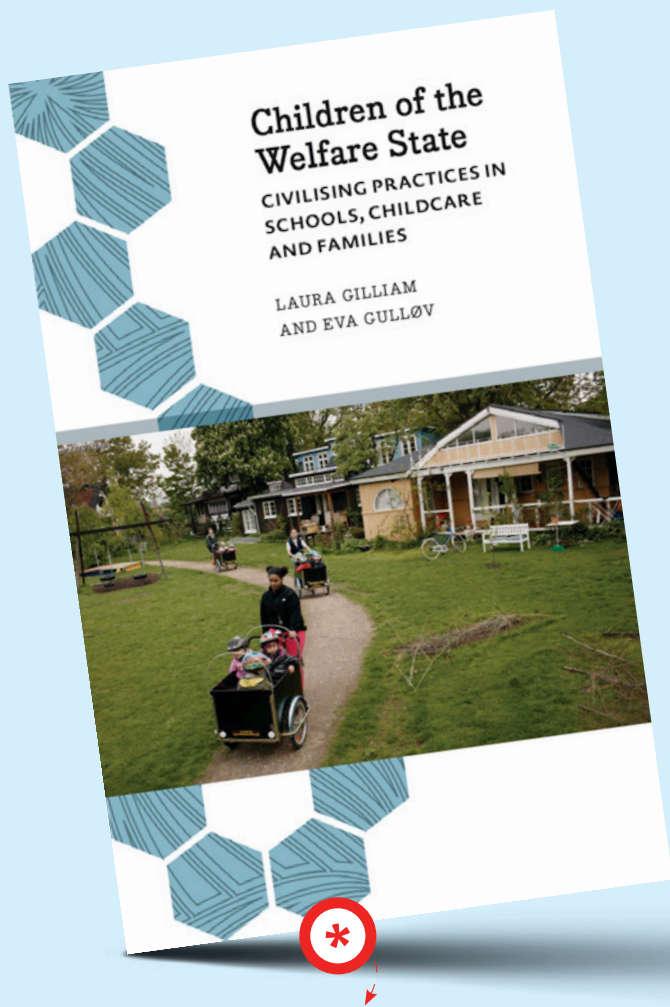

DORTE MARIE SØNDERGAARD

Professor i socialpsykologi ved DPU, Aarhus Universitet. Forsker i sociale og subjektive tilblivelsesprocesser, in- og eksklusion samt mobning blandt børn og unge i og uden for skoler og institutioner og på sociale medier.

NYE BØGER

Nye bøger modtaget på redaktionen
Vinter/forår 2017

CHILDREN OF THE WELFARE STATE – Civilising Practices in Schools, Childcare and Families

Laura Gilliam og Eva Gulløv

Med udgangspunkt i Norbert Elias' civiliseringsbegreb udforsker bogen de idealer for civiliseret adfærd, der udtrykkes gennem institutionel opdragelse i Danmark, og hvordan børn af forskellig alder, køn, etnicitet og social baggrund erfarer og reagerer på disse normer og intentioner. Gennem etnografiske studier af børnehaver, skoler og familier viser forfatterne, at institutionerne, på trods af egalitære idealer, lærer børnene om moralske skel og hierarkier i samfundet.

PLUTO PRESS

DIDAKTIKHÅNDBOGEN – teorier og temaer

Per Fibæk Laursen og
Hans Jørgen Kristensen (red.)

Denne lærebog i didaktik omfatter didaktikkens historie, teorier og virkeområder. Bogens første del om 'Didaktiske teorier' udræder didaktiske retninger og traditioner, som de har udfoldet sig i den angelsaksiske verden, den kontinentale verden og i Danmark. Bogens anden del om 'Didaktisk belysning af temaer' kontekstualiserer didaktiske teorier og kategorier inden for de virkeområder, som didaktikeren typisk møder i sin praksis.

HANS REITZELS FORLAG

UNGE, UDEFORSKAB OG SOCIAL FORANDRING – nordiske perspektiver

Trine Wulf-Andersen, Reidun Follso
og Terje Olsen (red.)

Hele 6-12 % af hver ungdomsårsgang er i fare for at havne uden for samfundets fællesskaber bl.a. pga. afbrudte uddannelser, vanskeligheder med at komme ind på arbejdsmarkedet, psykiske problemer og ringe trivsel. Konsekvenserne af et sådant udenforskab kan være langvarige og alvorlige for den unge og for samfundet. I bogen giver de unge en række forslag til, hvordan deres situation kan ændres, idet forfatterne giver ordet til de unge selv og sætter fokus på vanskelighederne, som de opleves af unge, men også på deres ressourcer og potentialer.

FRYDENLUND ACADEMIC

COMPUTERSPIL – dannelse, pædagogik og svedige håndflader

Bo Kampmann Walther

Computerspil er for længst blevet en betydelig og betydningsfuld kulturbærer. Denne bog er en introduktion til computerspillene. Men også en bog om de døre, som computerspil åbner ind til de andre medier omkring dem. Ludologi 3.0 betegner en modning fra et tidligere fokus på spillenes formalismer til spillenes forankring i en spillerkultur. Med denne modning åbnes muligheden for en dannelsesdiskussion og for en facetteret, pædagogisk praksis. Forfatteren rejser samtidig spørgsmålet, om – og ikke mindst hvordan – man som professionel kan bringe et analytisk, reflekterende niveau i spil uden dermed også at hælde en velment, men kvælende pædagogik ned over computerspillenes egne præmisser.

TURBINE AKADEMISK

IT-DIDAKTIK I TEORI OG PRAKSIS

Jeppe Bundsgaard og
Thomas Illum Hansen (red.)

I de forenklede Fælles Mål fra 2014 har fire tværgående temaer fået særlig opmærksomhed med en selvstændig vejledning samt ved at være integreret i målene og omtalt i læseplanen for de enkelte fag. Omdrejningspunktet for bogen er det tværgående tema 'It og medier' med udgangspunkt i fire elevpositioner, der repræsenterer fire måder at forholde sig på i omgangen med it.

DAFOLO

PERSPEKTIVER PÅ LEG

Helle Marie Skovbjerg

Spørgsmålet til legens væsen og værdi, legens redskaber og relationer er blevet stillet af mange pædagogiske tænkere gennem tiden. Spørgsmålene ligner ofte hinanden, men svarerne er meget forskellige, alt efter hvilket perspektiv der anlægges, og i hvilken tid vi spørger. Denne bog belyser gennem tre klassiske perspektiver forskellige forståelser af leg fra oplysningstidens tidlige pædagogik og frem til i dag.

TURBINE AKADEMISK

PÆDAGOGISK PSYKOLOGI – videnskaben om læring og undervisning

Jesper Dammeyer

Psykologien er en videnskab, som spiller en betydningsfuld rolle for at forstå, hvordan mennesker lærer, og hvad der virker og ikke virker i undervisning. Denne introduktion til pædagogisk psykologi præsenterer i en dansk sammenhæng de vigtigste læringsteorier og uddannelsesmæssige temaer ud fra et fokus på international empirisk forskning.

HANS REITZELS FORLAG

TAKT I SKOLEN

Helle Overballe Mogensen
og Tina Kristensen

TAKT står for Trivsel, Anerkendelse, Kommunikation og Teamwork som forudsætninger for et lærende fællesskab. Bogen er tænkt som et teamredskab, der kan bidrage til at skabe en helhed i den pædagogiske indsats og samtidig give konkrete forslag til trivselsredskaber og læringsformidlende praksis i skolen.

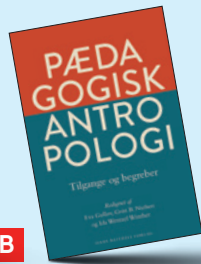
DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

DOING GOOD PARENTHOOD – Ideals and Practices of Parental Involvement

Anna Sparrman, Allan Westerling,
Judith Lind og Karen Ida Dannesboe (red.)

The book explores how normative layers of parenthood are constituted by notions such as good childhood, family ideals, national public health and educational strategies. The authors illustrate how different versions of parenthood coexist and how complex sets of actions are demanded to fulfil today's expectations of parenthood in Western societies.

SPRINGER

A**B****C****D**

SKRIVE- OG LÆSEKULTUR FOR BØRN

Linea Bjerrum Nielsen

Forfatteren fortæller i denne bog om sine personlige erfaringer med at inddrage skriftsproget i børns verden på lige fod med det talte sprog. Det drejer sig hverken om træning, undervisning eller skoleagtige øvelser, men om en lystbetonet opdagelsesrejse ind i skriftsproget. I tilknytning til de konkrete oplevelser med børnene formidler bogen teoretisk viden om børns tilgang til skriftsproget.

DREAMLITT

BØRN OG SKILSMISSE

Anja Marschall

Næsten hvert 3. barn mellem 0 og 10 år oplever, at deres forældre bliver skilt. I denne korte og praksisnære bog giver forfatteren sine forskningsbaserede bud på, hvad lærere og pædagoger kan gøre for at støtte et skilsmissebarn bedst muligt. Hvert kapitel åbner med en case fortalt af børnene selv, som indrammer kapitlets tema. Dette følges op af analyser, opmærksomhedspunkter, guidelines og spørgsmål til refleksion.

SAMFUNDSLITTERATUR

DIGITAL DANNELSE

Jeppe Bundsgaard

I dag kommer danske børn til verden med en smartphone i hånden. Desværre er deres digitale dannelse ikke medfødt. Livet online giver ikke bare adgang til fantastiske muligheder – farefulde vildveje lurer også ved hvert klik. Den digitale dannelse begynder i skolen, mener forfatteren. Sammen med dygtige lærere og pædagoger må fremtidens børn både lære at kommunikere, være kritiske forbrugere og kvalitetsbevidste designere – alt sammen for at give dem de bedste muligheder for at kunne navigere digitalt dannet i verden.

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

PÆDAGOGISK ANTROPOLOGI – tilgange og begreber

Eva Gulløv, Gritt B. Nielsen og Ida Wentzel Winther (red.)

Pædagogisk antropologi kombinerer, som navnet siger, de to videnskabelige discipliner pædagogik og antropologi. Bogen giver en indføring i den store variation af tilgange, perspektiver og genstandsfelter, som karakteriserer pædagogisk antropologi som forsknings- og fagområde i dag, og som spiller en stadig større rolle i undersøgelser og studier af pædagogik.

HANS REITZELS FORLAG

SPROGUDVIKLENDE UNDERVISNING – strategier og metoder i udskolingen

Maria Bjerregaard og Bjørn Kindenberg

Læring og sprog er nært beslægtede med hinanden. I denne bog præsenterer forfatterne seks principper, som undervisningen kan baseres på for at gøre den sprog- og kundskabsudviklende. Bogen indeholder endvidere mange praktiske aktiviteter, som kan anvendes i undervisningen, og har desuden et kapitel specielt om sprogudviklende undervisning af tosprogede elever.

TURBINE AKADEMISK

BÆREDYGTIG DANNELSE – skitser til en empatisk verden

Lone Belling og Leif Frandsen

Bæredygtig dannelse er en tilgang til dannelse, som forholder sig til det 21. århundredes udfordringer med håbet om at bidrage til en bæredygtig fremtid. Det er bogens ærinde at medvirke til, at skolen genfinder en bæredygtig balance mellem data og dannelse samt skaber et bæredygtigt, helhedsorienteret læringsmiljø. Bogen handler både om, hvad der fagligt undervises i, og hvordan der undervises.

DAFOLO

Det ved vi om – PROFESSIONELLE LÆRINGSFÆLLESSKABER

Lars Qvortrup

Professionelle læringsfællesskaber betegner en måde at arbejde sammen på for alle professionelle i skolelærernes net, dvs. både lærere, pædagoger, ledere og forvaltning. I denne bog præsenteres en sammenskrivning af forskningen på området med fokus på at tydeliggøre, hvad professionelle læringsfællesskaber er, hvorfor det er en god måde at arbejde på, og hvordan man kan gøre i praksis, så man udnytter potentialet i samarbejdsformen bedst muligt.

DAFOLO

HATTIE PÅ DANSK – evidensstærkeningen i et kritisk og konstruktivt perspektiv

Jørn Bjerre, Steen Nepper Larsen, Per Fibæk Laursen, Niels Møller, Thomas Aastrup Rømer og Keld Skovmand

Uddannelsesforskeren John Hattie har gjort sit indtog i Danmark, hvor hans metaforskning har slået rod i faglige, politiske og kommercielle miljøer. Denne bog indfører i Hatties forskning, og hvordan den bruges i og har taget styringen af dansk skolepædagogik. Som Hattie anvendes i Danmark, er det i følge bogens forfattere tvivlsomt, hvorvidt der overhovedet er evidens for de initiativer, der bliver taget.

HANS REITZELS FORLAG

FØLELSERNES SOCIOLOGI

Inger Glavind Bo og Michael Hviid Jacobsen (red.)

De senere år er der kommet stadig større fokus på den sociale betydning af følelser. Ikke kun menneskenære relationer, men også større samfundsmæssige strømninger og fænomener kan vanskeligt begribes uden at inddrage følelsernes betydning for den sociale dynamik. Bogen præsenterer en række toneangi-

vende teorier om følelsernes sociale funktion og rummer bidrag om den klassiske sociologi hos bl.a. Weber og Durkheim samt om helt nye teorier.

HANS REITZELS FORLAG

EVIDENS OG DØMMEKRAFT – Når evidens møder den pædagogiske praksis

Claus Holm og Hanne Balsby Tingholm (red.)

Målet med denne antologi er at belyse, hvordan den internationale diskussion af undervisning som evidensbaseret praksis og læreres professionelle dømmekraft udfolder sig i en dansk sammenhæng. Bogen bidrager med aktuel international og national viden om, hvordan evidens påvirker praksis, og hvordan de professionelle kan eller bør bruge evidensbaseret viden i deres praksis.

DAFOLO

TIDSSKRIFTER

KVAN - tidsskrift for læreruddannelse og skole

Nr. 106, december 2016: Tema: Interkulturel pædagogik

SOCIAL KRITIK

Nr. 148, december 2016: Tema: Det neoliberale sundhedsvæsen

TIDSSKRIFT FOR ARBEJDSLIV

Nr. 4, december 2016: Tema: Samarbejde og tværfaglighed

DANSK PÆDAGOGISK TIDSSKRIFT

Nr. 4, december 2016: Tema: Erhvervsuddannelser – mellem politiske ambitioner og praktisk virkelighed

UP – UNGE PÆDAGOGER

Nr. 4, 2016: Tema: Når folkeskolen ikke slår til! – Sommerskoler og turboforløb?

LEG GØR DIG LIVSDUELIG

Den mest effektive måde at gøre børn til gode elever i folkeskolen på er at lade dem lege i dagtilbuddet. For leg er ikke kun sjov og ballade, men en vigtig forudsætning for at blive en livsduelig person i en globaliseret verden.

Af DITTE WINTHER-LINDQVIST

Det er et legitimt mål, når man fra politisk hold vil styrke alle børns sandsynlighed for at blive gode elever. Især når man tager i betragtning, at der, på trods af de investerede ressourcer, stadig er et stort antal børn, der forlader folkeskolen som analfabeter – og det på trods af eksplicite mål om social mobilitet, der desværre har vist sig vanskelige at realisere.

For at forhindre børn i at falde bagud allerede i børnehaven kan det virke nærliggende at erstatte tiden til leg med mere voksenstrukturerede, undervisningsprægede didaktiske sessioner. Sammenlignet med læringsaktiviteter kan legen synes noget fjollet og uden nyttigt formål. Ikke desto mindre er der tilstrækkelig videnskabelig viden til at argumentere for, at det ikke er en god idé, idet den mest effektive måde at gøre børn til gode elever i folkeskolen på er at lade dem lege, imens de går i børnehave.

Professor Dion Sommer publicerede nemlig for nylig evidens for virkningerne af en legebaseret undervisningsplan i sammenligning med flere instruktionsbaserede eller undervisningsbaserede tilgange. Han konkluderede, at en legebaseret undervisningsplan er bedst for børnene, og at en tidlig start med skolegang resulterer i senere tab af akademiske evner. I teksten lyder det: "Didaktisk, målstyret læring og instruktions-pædagogik fører ikke til senere gevinst. Det er dybt ironisk, at den type

tidlig indsats, som man tror, senere vil give bedre skolestart, fører til det helt modsatte resultat: Fremtidige kompetencer i matematik, natur- og sprogforståelse styrkes ikke, men forringes. Hertil kommer mere præstationsangst, forværret selv- og impuls kontrol, mere hyperaktivitet, aggression og urolig adfærd" (Sommer 2015, 75-76).

Mit eget synspunkt er, at hverken en styret og instruktionsbaseret tilgang eller fuldstændig selvforvaltning møder det 0-6-årige barns behov. Til gengæld skal børnene tilbydes inspirerende og engagerende legemiljøer, for legen er det centrale lærings- og udviklingsrum for børn i denne alder. Baggrunden for dette synspunkt er, at legen opfattes som et projekt såvel for den enkelte som for gruppen. Ja, faktisk er jeg nået til den konklusion, at man må tænke på børns leg i dagtilbud ikke blot som et fælles projekt omkring udforskning af faktiske og potentielle sociale identiteter, men som et eksistentielt projekt. Det vil sige et projekt med central betydning for barnet som en person blandt andre med dybe implikationer for personlig udvikling. Så mit synspunkt kan gentages på lidt anden vis: børn udforsker og oplever sig selv som personer, når de leger, og leg er en elementær aktivitet for børns tilblivelse som personer i en verden præget af både sjov og alvor. Så leg er først og fremmest en aktivitet, der er vigtig for deres identitetsdannelse og mulighed for at klare sig i en moderne verden.

På en helt almindelig dag i et godt dagtilbud er børnene i gang med en dannelsesproces,

hvor de tilegner sig vigtige erfaringer med at være personer gennem leg. De lærer at handle på deres impulser på socialt accepterede måder, og de tilskyndes af hinanden til at deltage på måder, der er socialt sensitive. De er også hele tiden udfordret på, hvad det er, de selv ønsker, i forhold til hvad andre ønsker – og med hvad der er muligt og tilladt på dette særlige sted. På den måde træner de grundlæggende sociale og emotionelle færdigheder, der er helt centrale for succes i skolelivet og i livet som sådant. Nogle gange mødes det hele i harmoni, andre gange ikke. Nogle gange kan en leg bringe deltagerne længere væk fra hinanden, når deres respektive begær ikke kan opfyldes, eller når der er modstand mod den enkeltes muligheder for at påtage sig en bestemt rolle. Det er derfor, jeg er tilbageholdende med at definere leg med henvisning til dens morsomhed. Det gør mange forskere omkring mig ellers. Men leg er langt fra altid sjov – derimod berører den ofte spørgsmål af stor betydning for barnet, da det er spørgsmål om, hvem du er, hvad du interesserer dig for, og hvad du kan gøre sammen i dette fællesskab, på dette tidspunkt.

Ved at give børn opmuntrende og inspirerende miljøer at lege i og bidrage til, at de får masser af erfaringer med verden at lege med – sikrer voksne, at de får gentagne oplevelser med sig selv som sociale aktører med råderum til at påvirke fællesskabets aktiviteter på måder, der er meningsfulde for dem. Derved får de ikke kun generelle erfaringer med, hvordan det sociale liv fungerer, som kan

overføres til andre områder end legen. De kommer også til at kende sig selv som sociale aktører, der deltager på måder, der kan benytte og overskride de muligheder, de har.

Dette er så langt fra spild af tid, som det kan blive. Uanset legens indhold og form, virker legens erfaringer ind i et liv, hvor børn ellers ofte magtesløst lever under betingelser, de ikke kan påvirke. Det gælder deres forældres forhold, arbejdstider, hvor de bor, og hvornår de skal være forskellige steder etc. Men i legen har de og tager de et fælles ansvar. Et ansvar for at få ting til at ske og forme ting på den måde, de ønsker og formår. Dette er et af de få områder af børns liv, hvor de kan vise selvstændighed og selvbestemmelse indenfor rammerne af et fællesskab. Handler de for egennyttigt eller uden respekt for de andre, bryder legen sammen, hvorfor de gør sig umage med at være ordentlige ved hinanden. Det er grundstenen i et demokrati, at man har borgere, som respekterer hinanden og fællesskabet. Når man ser på udvikling som en kulturelt medieret proces, der finder sted gennem engagement i aktiviteter, så udvikler autonomi og selvbestemmelse sig ikke som et resultat af en naturlig modning/udfoldelse, men gennem dagligdags aktiviteter, ikke mindst igennem legen. Lige præcis disse erfaringer med at lege giver en god base for senere at være en person, der kan tage instruktion fra en lærer og deltage synkront med en større gruppe i klasseværelset. Dertil kommer, at det også giver modstandsdygtighed over for frem-

medgørelse i et samfund baseret på konkurrence og snævre kriterier for succes, hvilket efter min mening er lige så vigtigt. Denne type af modstandskraft er ganske enkelt tiltrængt i vores nuværende samfund.

I en rapport fra 2015 baseret på et repræsentativt udsnit af skolebørn i Danmark, er der en stigning i selvrapporтерet stress, manglende selvværd og angst, især blandt udskolingslever. Vi kan kun spekulere i, hvorfor dette er sket i løbet af de sidste fem år. Men præcis inden for disse fem år har ledende politikere i Danmark omdøbt velfærdssamfundet til en "konkurrencestat". Dette afspejler et neoliberalt etos med konsekvenser ind i uddannelsessektoren. For når uddannelse ses som vores vigtigste ressource til at få succes i den globale konkurrence, er en indsats for at gøre skoler og elever bedre det vigtigste mål. Dette måles ved test og ved at sammenligne resultater fra test mellem skoler, og i dag offentliggøres resultatet fra hver skole i Danmark for forældre og politikere. Det skaber et pres på skoler, lærere og elever for at klare sig bedre. Når børn tager testen, får de feedback på deres præstation i henhold til en national gennemsnitsstandard (beregnet med henvisning til internationale standarder). De får en besked om, hvorvidt deres præstationer var under, på niveau eller over niveau for deres aldersgruppe. At blive vurderet som en elev i skolen er en personlig læreproces, som alle andre. Hvad børn er mest tilbøjelige til at lære gennem denne

test-praksis er, at de er konkurrenter i en global konkurrence, hvor de kan være vindere eller tabere, og hvor de er ambassadører for deres skole. En sådan pædagogisk etos efterlader børn på et sted, hvor de er i akut behov for højt selvværd, stærke relationelle netværk og tillid til deres egen virkekraft. Af samme grund foreslår jeg, at vi fastholder og styrker den legebaserede undervisningsplan i de danske dagtilbud. Børn, der har nydt at lege og er blevet gode til at lege, udvikler samtidig demokratiske værdier, kreativitet, autenticitet og modstandskraft. Den basis har de behov for, når de skal klare et skoleliv med standardiserede evalueringer af deres personlige præstationer i et globaliseret samfund. ■

→ Rasmussen, M., Pedersen, T. & Due, P. (2015). *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. Statens Institut for Folkesundhed.

→ Sommer, D. (2015). Tidligt i skole eller legende læring? Evidensen om langtidsholdbar læring og udvikling i daginstitutionen. I Klitmøller, J. & Sommer, D. (red.), *Læring, dannelse og udvikling*. Hans Reitzels Forlag, S. 61-83.

DITTE A. WINTHER-LINDQVIST

Lektor ved DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker bl.a. i børns leg i børnehaven, kvalitet i dagtilbud og overgangen til skole.

0-6 ÅRIGE BØRNS INSTITUTIONS- OG HVERDAGSLIV

Den 6. juni 2017 inviterer DPU, Aarhus Universitet for femte gang til Danmarks største konference om forskning i små børns institutions- og hverdagsliv. Mød en række af Danmarks førende forskere som med oplæg og workshops indgår i engageret dialog med praktikere fra institutioner, forvaltninger og professionshøjskoler om aktuel forskning på småbørnsområdet.

Læs mere og tilmeld dig på edu.au.dk/småbørnskonference

Asterisk

En asterisk er det typografiske tegn, der henleder opmærksomheden på noget, der kommer. Den er et forvarsel. Asterisken anvendes ofte i fremstillinger til at markere en reference, som uddyber hovedteksten, og som der kan følges op på. Magasinet Asterisk søger at foregribe og gå dybere ned i aktuelle debatter om uddannelse.

Asterisk er udgivet af:

DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet
Tuborgvej 164, 2400 København NV

Tegn gratis abonnement på:

www.edu.au.dk/Asterisk

ISSN: 1601-5754

DPU

AARHUS UNIVERSITET